LA NOSTRA TERRA

LA NOSTRA TERRA

ATENEU BARCELONÈS

MALLORCA

ANY VI

1933

NOSTRA
TERRA

MALLORCA
ANY VI

INDEX

EDITORIALS

	Pàgs.
Els arxius al Palau de l'Almudaina	1
Obres públiques	41
Vindicta pública	81
Ofrena	121
La Diputació Provincial i el Centenari de la Renaixença	245
La nostra llengua a l'Ajuntament de Ciutat	293
Zones de silenci	325
El ball regional	385
Gora Euzkadi	425
"Les illes d'or"	427

POESIA

Aguiló, Tomàs †	—Semprevives	143
Aguiló i Fuster, Marian †	—Goig	185
Amer, Miquel Victorià †	—Una enyorança	208
Aribau, Bonaventura C. †	—Oda a la Pàtria	124
Colom, Guillem	—El "Ball de les acaballes"	10
	—Comiat	88
	—"Primum grave robur aratri..."	431
Colomar, M. Àngel	—Mar d'estiu	265
Esclasans, A.	—Ritmes 174	55
Ferrà, Miquel	—Cent anys ha que una veu...	156
	—Rosa d'hivern	311
Ferrà i Perelló, Bartomeu †	—Migdia	227
Forteza, Miquel	—La mallorquina nau	199
	—Volves	448
Forteza i Cortès, Tomàs †	—Mallorca	205
Forteza i Valentí, Guillem †	—Lo que diu l'oreneta	229
Maura i Montaner, Gabriel †	—Avant	218
Penya i Nicolau, Pere d'Alcàntara †	—El pastor de Son Manenta	195
Picó i Campamar, Ramon †	—Lo testament del Cavaller	216
Pons i Gallarza, Josep Lluís †	—L'Olivera mallorquina	174
Rosselló i Ribera, Jeroni †	—Lo Castell de l'Harmonia	158
Salvà, A.	—Honorem l'Arpa antiga	177
	—Amb un modest present	476
Salvà, Maria Antònia	—A la llengua pàtria	126
	—La fira dels Àngels	345

PROSA

		Pàgs.
** * **	—Sumari bibliogràfic	231
Aguadé, Maria	—Lletra de Barcelona . . . 57, 313 i	413
Amades, Joan	—Mallorca en la Tradició Catalana .	44
Colom, Guillem	—Mallorca i els primers poetes de la Renaixença	145
Colomar, A.	—En l'ull del bou...	353
Esclasans, A.	—Autocrítica	347
Estelrich, Joan	—Discurs presidencial als Jocs Florals de Lleida	299
	—Suite	477
Ferrà, Miquel	—Virtuts de la paraula	388
Forteza, Bartomeu	—Rotonda . . . . . 85 i	471
	—Els humoristes del vuit-cents a Mallorca	221
Forteza, Guillem	—Els nostres renaixentistes i la política d'un segle a Mallorca. . . .	164
Forteza, Miquel	—La Utopia de Thomas More . . .	328
L. N. T.	—Macià ha mort	429
Llabrès Bernal, Joan	—Un temporal al port de Palma . .	19
Moll, Francesc de B.	—El nostre idioma en els primers renaixentistes mallorquins . . .	200
Pellicer, Estanislau	—En el Cinquantenari de la mort de Wagner	51
Pons, Antoni	—Dels dies terribles. . . . . 106 i	364
	—Els nostres renaixentistes i el seu temps	127
Pons i Marquès, Joan	—La prosa	179
Roig i Llop, Tomàs	—Eulàlia juga una farsa.	296
Salvà, A.	—Els dos fets diferencials	4
	—Del Lluchmajor vell	433
Salvà, Maria Antònia	—Un aspecte personal d'En Quadrado.	210
Sans, Elvir	—El Teatre Mallorquí de la Renaixença.	187
	—El Triangle lluminós	391
Serra i Pastor, M. M.	—Sobre el fondal	12
Sureda i Blanes, Josep	—Goethe i la Química	89
	—El meu testament (trad. de Francis Jammes)	354
	—La creació científica	450
Verdaguer, Joaquim	—Al caire de la vida	247
	—De com al lleopard li tacaren la pell. (trad. de R. Kipling)	358
Vidal i Burdils, F.	—Notes i idees sobre la publicitat . 60 i	266

ASSOCIACIÓ PER LA CULTURA DE MALLORCA

Crònica. . . . . Pàgines 26, 64, 272, 316 i 484

ELS LLIBRES

Pàgs.

Almanac de les Lletres, 1933, per P. M. 66
Almanac de les Lletres, 1934, per E. S. R. 482
Alzina, Jaume, *L'Economia de la Catalunya Autònoma*, per E. S. R. . 66
Amades, Joan, *Les diades populars catalanes.—La cornamusa a Catalunya. —La "Patum" de Berga*, per E. P. 110
Calendari Mallorquí de 1933, per P. M. 66
Calendari Mallorquí de 1934, per E. S. R. 483
Carner, Josep, *El Veire encantat*, per J. P. M. 277
Carreres i de Calatayud, Francesc, *El cavaller del dubte*, per A. I. A. . 276
La Sagrada Bíblia.—Lletres de Sant Pau, per M. Ferrà. 67
Macabich, Isidor, *Dialectals, poesies eivissenques*, per G. C. 482
Macabich Llobet, Isidoro, *Monografías sobre la importancia arqueológica de Ibiza y de su Museo Arqueológico.—Pityusas—Ciclo Fenicio*, per E. S. R. 109
Oliver, Mn. B., *Sor Francina Aina dels Dolors (La tia Xiroia de Sencelles)*, per J. P. M. 481
Pons, Antoni, *Dietari del Dr. Fiol*, per J. P. M. 68
Samuel d'Algaida, P., *Fra Joan Eximeno, O. M. Autor Místic*, per J. P. M. 69
Sintes Olives, F. F. & Vidal Burdils, F., *La Industria eléctrica en España*, per E. S. R. 480
Roig i Llop, Tomàs & Mestres, Salvador, *Siluetes epigramàtiques*, per E. S. R. 416
Rosselló Porcel, B., *Nou Poemes*, per G. C. 276
Soldevila, Ferran, *Història de Catalunya, Primeres lectures*, per E. S. R. 275

LES ARTS

Bauzà i Castanyer, Bartomeu.—L'Art d'En Francesc Rosselló 28

EXPOSICIONS, per B. B. C.

Albert-Lasard, Luhí 279
Artistes de Menorca 278
Benet, Rafel 279
Cabanes, Cèsar. 279
Cerdà, Jaume 112
Cerdà, Jaume; Truyols, Antoni; Nadal, Ramon. 486
Cittadini, Tito 70
Colin, Paul E. 111
Curiel, Ernest 317
Delgado, T. 279
Fioravanti, Vicenzo. 29
Jones, Mary K. & Thomas B. 70
Junyer, Joan 29

Pàgs.

Kraus, Joan O. 487
Lafay, Octave 71
Marguerie, Helène de 28
Mestre, Miquel. 486
Mikoumo, Shonosuké 111
Montis, Tur de. 111
Ochoa, Enric 486
Osés, Carme i Enric Ochoa 278
Pap, Haans. 278
Peyró Mezquita, Antoni 112
Pujol, Manuel 486
Ramírez, Manuel 279
Ramis, Juli 317
Rincón, Vicenç 487
Rubió i Tudurí, Nicolau M.ª 29
Tsaplin, Dimitri 280
Valdemi, Alvé 279
Valero, Maroussia 317
Van Scoy, Claire 71
Viñeta, J. 71
Winzer, Josepha 486

CONCERTS

Cor de Cossacs del Don, per A. S. 280
Festivals Chopin.—1933, per A. S. 280
Quartet Kolisch, per E. P. 30

TEATRE

"Sa Comèdia d'En *Cuanito*" per G. C. 72
"Nit de Nadal" per A. S. 72
"Mestre Lau es Taconer o ses rodes que fa el món" per G. C. . . 487

RECULLS DE FORA

Pàgines 31, 74, 113, 237, 285, 318, 373, 417 i 489

NOTICIARI

Pàgines 35, 78, 118, 240, 290, 321, 380, 422 i 495

DIBUIXOS

Aguiló i Cortès, Tomàs (Dibuix de Francesc Salvà). 130
Aguiló i Fuster, Marian (Dibuix de B. Mas), ... 137
Al caire de la vida (Ilustracions de Josep Costa, Picarol) 247, 249, 251, 252, 254 255, 258, 263 i 264

Pàgs.

Ferrà i Perelló, Bartomeu (Dibuix de B. Ferrà) 224
Forteza i Cortès, Tomàs (Dibuix de Pere Barceló) 181
Forteza i Valentí, Guillem (Dibuix de Joan Junyer). 222
Gravats reproduïts de les auques "Història de Catalunya" i "Nova història de Catalunya" i d'uns Goigs a Sant Ramon de Penyafort 46, 47 i 49
Penya i Nicolau, Pere d'Alcàntara (Dibuix de Joan A. Fuster Valiente) . 190
Picó i Campamar, Ramon (Dibuix de B. Bauzà) 202
Pons i Gallarza, Josep Lluís (Dibuix d'Antoni Jiménez). 147
Quadrado i Nieto, Josep M.ª (Dibuix de Francesc Salvà) 211
Rosselló i Ribera, Jeroni (Dibuix d'Antoni Jiménez). 169

LÀMINA

Quadre d'autor anònim, que representa el temporal desencadenat al port de Palma, dia 7 de desembre de 1825 . . . . . 24/25

ANY VI GENER DE 1933 NÚM. 61

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

BIBLIOTECA ATENEU BARCELONES

ELS ARXIUS AL PALAU DE L'ALMUDAINA

Arreu del món civilitzat, els grans edificis històrics, que per l'avenç del temps ja no poden tenir l'aplicació per a la qual foren construïts, estan dedicats, generalment, a centres oficials de cultura. I així, hi veim en uns, installades les Universitats, en altres, les Biblioteques públiques, i en la majoria dels restants, els Museus.

A l'adveniment de la República, ja suggerírem nosaltres, des de les pàgines d'aquesta Revista, la conveniència que el Palau de l'Almudaina fos concedit a la Ciutat per a installar-hi els nostres Museus, els Arxius i les Biblioteques públiques. Aquesta concessió no s'ha realitzat, però ara, amb la venguda recent a Mallorca del Sr. Bujeda, President del Patronat del Patrimoni de la República, sembla que, en part, s'ha coincidit amb el nostre criteri, i d'això n'estam contents.

El Sr. Bujeda, recollint indicacions fetes, ha proposat d'installar al Palau de l'Almudaina els Arxius de la Corona de Mallorca (exreial patrimoni), el General Històric del Regne, el fons històric del de l'Audiència i, encara, la Biblioteca Provincial i un petit Museu integrat pels objectes d'art que pertanyen a la capella del Palau, avui tancada al culte. Però dit senyor, al mateix temps que llança tan encertada proposta, demana a la Diputació i a l'Ajuntament llur cooperació moral i econòmica.

Sembla que un ciutadà ha fet ofertes al Patronat del Patrimoni, per tal que li fos llogada aquesta part del Palau que el President del Patronat proposa al fi esmentat. Nosaltres creim que un edifici històric dels mèrits del que es tracta no pot ésser mai llogat a un particular com una casa qualsevulla, sense cometre una greu falta d'ètica, per bé que aquest particular volgués dedicar-lo als fins més alts de cultura o d'educació. Un Palau com el de l'Almudaina sols pot admetre institucions culturals públiques, el sosteniment de les quals correspon a les Corporacions oficials. La seva noblesa és massa elevada perquè pugui confondre's amb una casa de lloguer. La seva història és massa gran perquè pugui ésser oblidada pels mallorquins conscients.

Nosaltres desitjaríem que la proposta del Sr. Bujeda, que ha demostrat tenir un alt esperit comprensiu acceptant iniciatives d'altri, trobàs la deguda acollida per part d'aquelles Corporacions a les quals s'ha demanat la cooperació, i que prest fos una realitat tan bell propòsit. I encara desitjaríem més: voldríem veure les dependències que ocupen actualment la Comandància General i l'Audiència, transformades en Museu. Però ja que això darrer no és possible per ara, ens haurem de conformar amb la primera part, que no dubtam que ha d'ésser ben acollida per qui correspon.

El Patronat del Patrimoni—no sabem per quines raons d'ordre econòmic—necessita obtenir un rendiment material del Palau de l'Almudaina. Hi ha un ciutadà que ofereix aquest subsidi, però hem de suposar que no ho farà desinteressadament, sinó per treure'n, com és lògic, un profit. En les mateixes condicions, o potser encara més avantatjoses, el Sr. Bujeda fa l'oferta d'aquest local a la cultura del nostre poble. No existeix cap dilema: nosaltres ho hem d'acceptar per a nosaltres mateixos.

Ja sabem que la Biblioteca Provincial no és propietat de la Diputació, ni de l'Ajuntament; que tampoc no ho són els Arxius de la Corona de Mallorca, ni el General Històric del Regne; que l'Estat, com a propietari, ve obligat al seu sosteniment. Són aquestes les raons que podrien objectar-se en contra de la proposta del President del Patronat, però serien unes raons mancades de sentit pràctic i de fonament moral. Perquè si bé la propietat material pertany a l'Estat, en canvi l'usdefruit i la propietat intellectual ens pertany a nosaltres, per tal com aquests Centres culturals estan integrats per documents interessantíssims que fan referència al nostre passat històric i contenen en depòsit un gran fons inexplorat.

Sobre totes les qüestions d'ordre material, hi ha els superiors interessos collectius d'ordre moral, i aquest és el cas present. Si actualment els Arxius i la Biblioteca esmentats tinguessin una instal·lació adient o almenys acceptable, ens semblaria fora de lloc la proposta de dit President, però, malauradament, no és així. La Biblioteca Provincial està en un edifici que no reuneix cap condició bona i que amenaça d'esfondrar-se. L'Arxiu General Històric resta lloc a les oficines municipals i no compta amb l'espai indispensable al seu fons. I l'Arxiu de la Corona de Mallorca està instal·lat en un lloc humit i inservible, en perill de destrucció, i tancat al públic.

És del tot necessari ennoblir i prestigiar com cal aquests Centres culturals, espargits d'ací d'allà i de mala manera, i que els intel·lectuals afanyosos d'investigació històrica puguen treballar en un sol lloc confortable i ben instal·lat, com escau a un país civilitzat. Per això seran ben vists i acceptats per nosaltres tots els sacrificis econòmics que en aquest sentit puguin fer la Diputació i l'Ajuntament que, per altra banda, seran creditors al nostre agraïment i al de totes les persones i Entitats culturals que s'interessen per aquestes coses.

D'ésser aceptada la proposta del Sr. Bujeda i amb ella satisfet el nostre desig, l'Estat podria beneficiar-se amb la venda del solar i edifici que actualment ocupa la Biblioteca Provincial, cosa que podria tenir-se en compte, com a compensació, en calcular l'aportació econòmica que es demana. I l'Ajuntament podria habilitar per a oficines municipals el pis alt de la Casa de la Ciutat on radica l'Arxiu General Històric, i destinar a Escoles el local que, en l'edifici de l'Institut de segona Ensenyança, estava senyalat per a Biblioteca Provincial, i que és molt més adequat per a Escola.

Creim, ultra totes les raons morals aportades, que la Diputació i l'Ajuntament—els pressuposts ordinaris dels quals sobrepassen els tres i cinc milions de pessetes, respectivament—poden, sense gran dany, suportar la nova càrrega que se'ls demana, en benefici i enaltiment de la cultura general del poble.

¿Quin dia serà aquell que, amb el cor obert a l'emoció, podrem assistir a la inauguració del nou Centre de cultura a l'històric Palau de l'Almudaina? Les nostres Corporacions oficials tenen la paraula.

ELS DOS FETS DIFERENCIALS

Apropòsit de l'autonomia balear, dia 31 de desembre propassat, publicà "El Dia" un article del seu collaborador assidu Llorenç Villalonga, que no hem pogut resistir la temptació de comentar, i anam a fer-ho, més per fixar la nostra manera de veure aquest assumpte i molts d'altres dels que tracta, que per combatre les opinions—a judici nostre equivocades—que exposa el seu autor.

Comença aquest per declarar-se partidari de l'autonomia de les diferents regions d'Espanya, perquè diu que l'Estatut de Catalunya ha establert un tracte de favor per a aquesta regió i que l'única manera de restablir l'equilibri—o siga la unitat—consisteix que cada una de les altres regions reclami drets iguals als exigits per Catalunya. Confessa que ha sentit sempre una gran admiració per ella, però que l'admiració que els mallorquins puguin tenir per una de les regions més treballadores d'Espanya no és motiu perquè, oblidant-se del lloc on varen néixer i d'allò que els convé, a l'hora d'ajustar comptes comencin a dir-se, de prompte, *catalans de Mallorca*.

Sense entrar—diu—en el fons de la qüestió, i tenint en compte que a Mallorca vingueren juntament amb els catalans alguns aragonesos, i que als moros que hi havia a l'illa no se'ls engolí la terra, treu la conseqüència que Mallorca té la seva *manera* particular distinta de la *manera* de Catalunya. Parla de la fatal castellanització del nacionalisme català en el lèxic corrent i de gramàtiques artificioses, i fa notar, en canvi, la despreocupació amb què aquí s'ha mirat sempre el nacionalisme, cosa que constitueix, a judici seu, una fonamental afirmació de la nostra personalitat, el fons de la qual l'explica perfectament el fet d'ésser Mallorca una illa.

A l'article que publicàrem nosaltres no fa molt en aquesta mateixa revista, titulat "Catalans de Mallorca" (1), dèiem i convé

(1) Vegi's L. N. T. núms. 57-58, setembre-octubre 1931.

insistir constantment en la mateixa afirmació, perquè ens puguem entendre: "Amb aquestes paraules no es fa altra cosa que constatar un fet que no té res que veure amb la política, ni amb l'administració, ni amb res que faci referència a cap branca del dret positiu. Ésser català de Mallorca no suposa la necessitat, ni tan sols la conveniència, que la nostra illa s'hagi de sotmetre forçosament a la Catalunya del continent. Vol dir simplement que la nostra sang és sang catalana i que la llengua que parlam és la catalana. La raça i la llengua constitueixen respectivament el cos i l'esperit d'un poble, i un poble que viu amb el mateix cos i el mateix esperit d'un altre poble, és evidentment el mateix poble."

És per aquestes raons, i perquè no ens hem oblidat del lloc on vàrem néixer, que els mallorquins conscients d'elles ens deim, i ens diuen de fa molta estona—no ara de prompte—"catalans de Mallorca", de la mateixa manera que els naturals del Rosselló es diuen, i els diu tothom, "catalans de França". Però, sense perdre la qualitat de catalans, som també mallorquins, i com a tals, ens diferenciam del reste de Catalunya, d'idèntica manera que els valencians, els rossellonesos i els mateixos de la Catalunya del Principat. Es tracta per consegüent de dos fets diferencials: un essencial que, juntament amb la Catalunya del Principat, València i el Rosselló, ens distingeix dels altres pobles d'Espanya, *el de la llengua;* un altre, purament circumstancial i geogràfic, que ens distingeix de la resta de Catalunya, *el del dialecte.*

No és a l'hora d'ajustar comptes que ens hem començat a dir "catalans de Mallorca", ni tenim res que ajustar amb Catalunya, tota vegada que ens ho dóna fet per naturalesa la nostra pròpia essència. Políticament, pot molt bé convenir-nos una cosa distinta del que convengui a la Catalunya del continent sense que per això en pateixi la qualitat de catalans que essencialment tenim. Però passa que tots els que pensen com l'autor de l'article, els quals, si reconeixien aquesta qualitat nostra era d'una manera vaga i per tant mancada d'eficiència com a cosa passada a la història, s'han donat compte—de prompte—que es tracta de qualque cosa vivent, i de seguida s'han sentit presos del recel d'una possible absorció, més administrativa que política, de Mallorca per Catalunya. Ni més ni menys que el que passa en certes vísceres de l'organisme humà, el patiment de les quals fa que l'home es doni compte de llur existència: imatge encertadíssima de Llorenç Villalonga que en aquest cas li resulta una espasa de doble tall. Mai no s'havia parlat tant

de catalanisme a Mallorca com ara, i es que mai, com ara, no s'havia sentit tant aquest recel. O paradoxes de la vida! Precisament quan la flamant Constitució de la República Espanyola tanca les portes a tota possibilitat d'absorció. A Catalunya, tot just iniciada la renaixença de la llengua, el catalanisme es féu polític i molt abans d'un segle conseguien l'Estatut. A Mallorca, per contra, de la renaixença ençà, tots els polítics han estat indiferents a ella, quan no francament hostils, i aquesta és l'hora que Mallorca encara no es coneix a si mateixa, malgrat els esforços dels nostres literats entre els quals es compten figures eminentíssimes de la renaixença catalana. L'Estatut de Catalunya no és, doncs, un tracte de favor; és senzillament el reconeixement de la llibertat d'un Poble que ha fet renéixer la seva llengua i l'ha elevada a la categoria de llengua europea en totes les activitats de la cultura i, per aquesta raó, s'ha recobrat a si mateix com a poble lliure, segons la predicció tan coneguda del nostre Marian Aguiló.

La circumstància d'ésser Mallorca una illa, per més que determini—cosa que no pot negar-se—una diferència dels seus habitants respecte dels altres de la Catalunya gran, no és obstacle perquè participi juntament amb ella del primer dels dos fets diferencials esmentats, o sigui del fet de la llengua. Les illes no són d'altri més que de la mar. Llurs característiques les determina d'una manera especial el lloc geogràfic del seu emplaçament: illes del Mediterrani, de l'Atlàntic, del Pacífic, illes tropicals... Accidentalment, pertanyen a un o altre dels estats constituïts en el continent. Si un d'aquets estats perd el domini d'una de les seves illes, no per això es considera desmembrat el seu territori nacional. Si de qualcú, però, podem dir que són les illes, per naturalesa i amb tota evidència, és del poble que parla la llengua que parlen llurs habitants malgrat que aquest poble no estigui constituït políticament com un Estat. Així, dins el Mediterrani, bressol de les llengues llatines, direm que són illes italianes Còrsega i Malta que pertanyen avui, la primera a França i la segona a Anglaterra; que són illes hel·lèniques o gregues Creta i Xipre que estan avui sota els dominis respectius de Turquia i d'Anglaterra; que són illes gregues algunes de l'arxipèlag d'aquest nom que pertanyen avui a Itàlia; que són illes catalanes les Balears, que són d'Espanya juntament amb la major part de Catalunya.

Si a causa de qualsevol conflagració passàs Mallorca al domini d'un altre Estat, continuaria essent tan catalana com és ara. Úni-

cament deixaria d'ésser-ho, si l'Estat dominador pogués conseguir esborrar-li l'idioma que parla i infiltrar-li el seu fins arribar-li al cor, o sigui a les gents mancades de tota instrucció. A Mallorca, la imposició del castellà durant alguns segles no ha conseguit encara arribar al cor del poble; únicament ha pogut castellanitzar una mica el lèxic familiar i corrent de les persones instruïdes, que continuen parlant usualment el mallorquí, i que, si usen paraules i maneres castellanitzades, és perquè s'han vist obligades a llegir i escriure exclusivament en castellà, únic idioma après a les escoles i l'únic usat a tots els centres d'ensenyament.

Si la raça i la llengua dels habitants de les illes són dos elements tan essencials que no és possible prescindir d'ells per classificar-les, no té en absolut cap valor l'argument, usat molt sovint per negar la nostra catalanitat, que a Mallorca, juntament amb els catalans vingueren a la conquista alguns aragonesos, tota vegada que aquí parlam avui, després de set-cents anys, la llengua que ens portaren els primers. Un amic nostre, que a la seva intel·ligència hi junta l'agut sentit de l'humor, feia en certa ocasió el següent raonament a propòsit d'això: deu ésser cert—deia—que nosaltres som aragonesos, perquè la qualitat més característica dels aragonesos és la tossuderia, i la culminació d'aquesta qualitat és, sense cap dubte, proposar-se—i conseguir-ho—imposar a tot un poble una llengua distinta de la seva pròpia.

Hem dit que la circumstància de l'isolament de Mallorca dins la mar determinava, juntament amb altres factors, una diferència dels seus naturals respecte dels de València i dels de la Catalunya del Principat i, consegüentment, el seu dialecte. Però és precís fer notar també que aquest isolament és causa igualment—i potser en major escala—de la diferència entre una i altra de les tres Balears. Més diferència hi ha entre la manera i el parlar de Mallorca i els de Menorca i d'Eivissa, que la que pugui haver-hi entre els de Mallorca i els de bona part de l'encara *província* de Girona, per exemple. Com a conseqüència d'això, el mateix recel que puguin sentir alguns mallorquins que Mallorca s'entregui a Catalunya com una pobra desvalguda, existeix ben manifest a les altres Balears, i principalment a Menorca, respecte de Mallorca. Aquesta és la raó per la qual hem estat sempre enemics decidits del Balearisme com a fonament d'una unitat autonòmica. La comunitat espiritual de Mallorca amb Catalunya, i àdhuc les seves relacions materials i econòmiques, són evidentment molt superiors a les que pugui tenir

amb qualsevol de les altres Balears: per això, tot aquell que estigui recelós de l'absorció de Mallorca per Catalunya es contradiu notòriament quan es demostra partidari de l'autonomia balear; molt més, si, per fonamentar la seva opinió, com fa Villalonga, s'empara de les condicions particularíssimes de les illes fins al punt d'encapçalar amb aquest substantiu l'article que comentam.

Nosaltres som entusiastes partidaris de l'autonomia dels pobles perquè autonomia vol dir llibertat; però entenem que dins cada poble pot haver-hi tantes autonomies com les circumstàncies i les conveniències aconsellin, fins arribar a l'autonomia del Municipi. Dins la Confederació Germànica, i dins una mateixa agrupació urbana, ens trobam amb les dues importantíssimes ciutats europees d'Hamburg i d'Altona, la una, ciutat lliure i l'altra, ciutat prussiana. L'autonomia balear no és possible sense el consentiment lliure de les Balears menors, i això és incumbència d'elles i no nostra. Obligar-les constituiria una absorció, com la de Catalunya respecte de Mallorca, que tem l'articulista, o sigui un atemptat contra la llibertat.

Amb autonomia o sense, però, i malgrat el fet diferencial del dialecte i el nostre isolament dins la mar, Mallorca no deixarà d'ésser una illa catalana per les raons esmentades d'avior i de llengua. D'idèntica manera, i en un pla més petit, els municipis de Formentera i els habitants de Cabrera no deixaran d'ésser, respectivament eivissencs i mallorquins, malgrat la petita mar que els separa de llurs illes mares, que també sap enfurismar-se qualque vegada com la que separa les illes Britàniques del continent europeu. No s'alarmin, doncs, els recelosos, amb aquesta frase *vitanda* de "catalans de Mallorca" que ara per ara, com hem dit abans, no tenim res que arreglar amb Catalunya. Si tan fort és el seu recel i els queda la més petita ombra de dubte, que es recordin de l'article 13 de la Constitució Espanyola que, tan recelosa com ells, ha ajornat, avui per avui almenys, aquest assumpte. No dubtin, però, que, amb l'autonomia balear, si aquesta fos possible, o encara que ens véssim lligats a qualsevol província castellana i això constituís el nostre benestar—que ja és dir-ho tot—no deixaríem d'ésser *catalans de Mallorca,* de la mateixa manera que els rossellonesos són *catalans de França,* l'estat unitari per excel·lència. És a dir, que formaríem part integrant de Catalunya i estaríem units a ella per raons de raça, de cultura i, sobretot, de llengua. I la llengua, que és el Verb de tot poble, porta en ella mateixa,

per aquesta raó, l'atribut més essencial i més excels del seu esperit. Aquest és el vertader i l'únic concepte de la nostra catalanitat.

A. SALVA

EL "BALL DE LES ACABALLES" *)

COR DE FADRINS:

EL ball de les acaballes
és el ball millor que es fa,
a la claror de les falles,
a redós de l'olivar.
Collidora que tant balles,
a festa no pots mancar,
deixa les espigolalles,
deixa el paner de la mà!

A ballar, fadrines, al flam dels festers!
Ballau, collidores! Ballem, tafoners!
Volta-la, minyona, volta-la un poc més,
un cop per la dreta, l'altre a l'enrevés!
Ai, sí! Ai, no!
un cop per la dreta, l'altre a l'enrevés!

COR DE FADRINES:

El cel fred lluu tot d'estrelles
i el bon foc dóna gombol.
Encollem-nos a parelles,
com aucells d'un mateix vol,

*) Del poema dramàtic *Nit de Nadal*, a punt d'estrenar.

vora les flames vermelles
que espiretgen pel trespol!
I a ballâ, a ballar, donzelles,
al so viu del flabiol!

A ballar fadrines, al flam' dels festers!
Ballem, collidores! Ballau, revetlers!
Volta-la, minyona, volta a qui pot més,
un cop per la dreta, l'altre a l'enrevés!
Ai, sí! Ai, no!
un cop per la dreta, l'altre a l'enrevés!

GUILLEM COLOM

SOBRE EL FONDAL

AQUELL home de mitjana estatura, cepat, fornit de membres, de cap dret, cabells reülls, perfil romà, nomia Pere Ginestra, i per tota la rodalia el coneixien per l'amo En Pere de Can Ginestra. Manejava l'arada mestrívolament, cantant una codolada a flor de llavis, que quan era jovenet havia apresa dels seus vells. Tot removent la terra, tot cantussejant, Pere Ginestra, posant de banda els petits contratemps de la vida, es considerava gairebé feliç. La terra que conrava era seva, una terra no tan mal agraïda com es vol suposar, i que entre pla i muntanya s'allargava unes vuit quarterades; també era seva la casa plantada al bell mig de la finca, una casa camperola tota blanca, neta i alegra, des d'on es contemplaven magnífics paisatges, i que era un adequat i generós refugi per a aquell treballador del camp.

La dona, amiga de ca seva, li era fidel, i malgrat no tenir el bell parlar, ni els modals fins, ni els costums refinats de les senyoretes de la ciutat propera, era, en canvi, agradablement robusta; tenia trenta anys, i era colrada pel sol i perfumada per l'herba, amb unes belles formes atapeïdes, plenes de vigor i maduresa, totes tremoloses al més mínim moviment del trepitjar decidit.

Els dos fills que tenien eren ja grandets i creixien forts i robusts com els pares: el major tenia nou anys i, els dies en què a l'escola vagaven, ajudava a feinejar, tot enraonant a la manera d'un home gran, que era un gust; però el passatemps més divertit se l'emportava el menut, un minyó de tres anys, rosset com un fil d'or, viu com una centella, grassó com un angelet de retaule i que en aquell moment corria darrera les faldetes de Joana-Maria, cridant, plorant i rient.

A Pere Ginestra no li mancava res. Havia de treballar; però tenia salut i força, i tirava sempre endavant animat d'un humor sà tot impregnat de l'agre de la terra. Cantussejant, sentí lliscar el petitó que, desviant-se de les faldes de sa mare, corria de segur darrera la llocada amb la intenció malèvola d'aglapir un pollet, i amb perill

d'ésser víctima de la feroç gelosia de la lloca. Pere va aturar-se un moment, i, temorec pel fill, engegà un crit agut a Joana-Maria de "compte a l'infant!" Sentí la seva dona que reganyava dolçament el menut i aquest que feia el ploricó, i, ja tranquil·litzat, es va posar de bell nou a la llaurada.

Encara no finia el solc, quan al seu darrera va vibrar un sonor "bones tardes, mon pare!". El majoret arribava de l'escola amb el bossot penjat. Era espavilat i aprenent. Els mestres n'estaven contents.

L'amo En Pere Ginestra, amb la seva terra, amb la seva dona, amb els seus infants, era gairebé del tot feliç. Però vetaquí que en aquella hora tardorenca, quan es disposava a deixar enllestida la tasca, veu atançar-se per la carretera que menava a la ciutat una graciosa silueta de dona. La gentil figura anava apropant-se i, quan fou al creuer dels dos camins, semblà com si dubtàs un instant. Fou en aquell moment curt, i a poca distància, que Ginestra, un tant encuriosit, pogué constatar que es tractava d'una senyora estrangera. Esvelta i d'una rossor daurada, vestida de teixits clars i el cap cobert d'un capell rosa ornat amb cintes blaves, d'ales amples i transparents, que deixaven aiximateix entreveure les delicades faccions del seu rostre, dreta al mig d'un raig rerassagat de sol que l'envoltava d'una vermellor daurada, Eva Stirling s'oferia als ulls sorpresos del pagès com una temptació; una ofrena fora del seu abast, però de totes maneres, en aquell precís moment, just en aquell moment, irresistible. Va passar fugisser el raig de sol i l'estrangera restà dins l'ombra freda del final d'aquell dia de tardor. La dona s'atançà decidida a l'home, però aquell passatger desig s'havia escapolit com la guspira de sol que per un instant embellí la figura femenina.

Miss Stirling va parlar a Ginestra amb un castellà estrangeritzat que el pagès va entendre quasi perfectament, però que tanmateix li era un xic difícil de contestar. Va demanar-li si hi havia per aquelles rodalies una caseta per a llogar; un petit xalet enlairat, dominador del panorama, sense veïns, aïllat dins el bosc o dins l'olivar. Ginestra, torbat, sense pensar-s'hi gaire, contestà a la turista que no en coneixia cap, però que aiximateix ho miraria.

Eva Stirling s'allunyà tota elegant i impregnada d'essències torbadores que ompliren els narius, avesats a altres sentors, del pagès, que restà dret al mig de la terra remoguda; les mans penjants, la boca oberta, i els ulls darrera la silueta que s'allunyava.

A la vetlla, Pere Ginestra i Joana-Maria parlaren de l'encontre,

—"N'hi ha un eixam d'aquests forasters. Pertot en veuen"—xerrotejà la dona.—"Abans d'ahir, a l'ametllerar, eixí de la bardissa de la partió una parella tota xalesta, caminant per aquells llocs talment com si fossin seus. Però, escolta, no has pensat en la caseta del padrí?" I Joana-Maria, amb aquella pràctica casolana pròpia de les dones, hi veié tot d'una un guany gens menyspreable en l'arrendament d'aquella caseta, amb el seu quartó de bon pinar, bastida part damunt la seva terra, i de la qual ells se'n gaudien d'ençà que es casaren, com un regal que, en vida, aquell home, negociant ric, havia fet a la seva fillola, quan les noces.

Temps passat, en la seva joventut, el negociant, s'havia construït allà dalt, entre els pins i les roques, aquell petit xalet, avui d'un rosa descolorit, amb les persianes verdes despintades, voltat d'una balustrada molsosa, on a l'home atrafegat li agradava d'acollir-se per passar-hi estones d'una dolça pau bucòlica. Ara, la caseta estava bastant deixada de la mà dels homes, perquè Pere Ginestra n'havia fet un llenyer. Però el lloc on era emplaçada no podia ésser més bell; quasi a la seva base mateixa s'allargava la ciutat voltada de verdor, de llogarets i masies, no tant enfora que no se'n poguessin destriar els carrers, talment artèries colossals, pels que es veien córrer atrafegats els vehicles i els vianants, minúsculs, com a formigues arrossegant-se per terra.

Res. El xalet, amb unes petites reparacions, podia restar tan bé com abans, i de segur que, en donar-li el sol, semblaria talment una encantadora joguina. Una joguina que tots els mesos donaria als seus propietaris una trentena de duros.

Així va ésser com Eva Stirling s'installà a la petita casa rosada: *hall*—com ella deia—, tres dormitoris, menjador, cuina i sala de banys; tot un xic reduït, però que ella va saber arranjar fins a fer-ho ben confortable. D'una de les habitacions dormitori, en féu una mena de saleta íntima, guarnint-la amb tot l'indispensable per a fer-la la dependència de més atractiu i de més confort de totes les de la casa. Naturalment, no hi podia mancar l'aparell de radio, la salamandra, la petita i interessant biblioteca, el divan i les butaques còmodes, cada cosa, donada l'estretor, un poc massa acostada a l'altra, però tanmateix força atraient. La saleta era illuminada pel finestral obert sobre la terrassa, que era talment una balconada abocada sobre la ciutat voltada de cobalt i de verdor.

L'amo En Pere Ginestra intimà amb Eva Stirling, primer quan les reparacions i després quan la installació del moblatge. Així quedà

establert el contacte perillós entre la fragant *miss* i el rústec pagès. Eva Stirling posseïa una simpatia singular que ella manipulava com a força magnètica per a la seducció. Des del començament, es proposà d'ésser enginyosa. El pagès, ingenu i ignorant, no comprenia com la polida turista pogués interessar-se per ell. Ho endevinava pels seus gestos, per la seva peculiar manera de caminar, per les seves mirades, pels vestits amb transparències, frec a frec de la seva roba basta i terrosa. Se'n donava compte quasi perfectament, malgrat desconèixer gairebé en absolut les pràctiques i els processos dels afers de l'amor. Intuïtivament, capia quelcom dels capriciosos desitjos, de les àmsies, del sensualisme estudiat de la forastera, tot a manera de tentacles disposats a aferrar-se als seus fornits membres, intentant anorrear-lo. I el trist era que si bé el pagès resistia per de prompte, posant tota la voluntat al servei d'aquesta resistència, no podia assegurar si demà, demà passat o l'altre seria tanmateix encara la resistència possible. I rumiava constantment una maledicció contra la pensada de Joana-Maria de llogar la casa. Cent vegades més hauria volgut que el brut llenyer, ple de teranyines, no hagués esdevingut mai el xalet temptador d'aquella bruixa pervertida.

La felicitat de Pere Ginestra brollava de la llar i de la terra. La família i les vuit quarterades de terreny heretades dels vells omplien per complet tots els seus pensaments, gairebé tota la seva vida, però ara, en una setmana, en uns quants dies, el benestar d'abans havia sobtadament desaparegut. Sabia d'on venia el malefici, i, tanmateix, es sentia impotent, inutilitzat, mancat de valentia i del més petit coratge per a engallar-se en un intent de predomini d'home assenyat sobre la carn terriblement desperta pel desig de la possessió de l'estrangera. I el mal és que Eva Stirling s'havia proposat conquistar-lo tot sencer; fer-lo el seu amant i emportar-se'l, si calgués, ben lluny d'aquestes terres. Vent-lo feinejar en la neteja del xalet, resolt, forçut i ple de bon humor, veié en ell un *home,* tot un home, el seu home; i tot embadalint-se, la passió li deixondia els sentits, ensopits de feia un cert temps. No era aquesta la primera vegada que despertaven, ja que altres pics semblants passions l'havien esclavitzada, creient a cada novell amor que el foc havia de durar-li tota la vida.

Mentrestant, Pere Ginestra estava cellajunt, capficat, contrariat, cridaner, malhumorat. Els fills li causaven tedi. Joana-Maria l'amoïnava. La terra, la seva terra, li cremava les plantes dels peus.

Sentia pertot una xafogor. Un emboirament s'interposava entre ell i les seves idees, i l'impossibilitava per complet de feinejar.

Dos dies feia que una idea fixa el turmentava. S'havia convingut que, aprofitant la tarda del diumenge pròxim, ell passaria l'estona amb ella. Miss Stirling fou qui ho demanà amb un to de veu tan seductor i manyac que ell no es sentí amb prou forces per a dir-li que no podia ésser. Però després, a casa seva, allunyat materialment del contacte de la seducció impúdica, veié als seus peus l'abisme esfereïdor. Estava segur que si acudia a casa d'Eva Stirling no el podria evitar, i que, follament, empès pel daler i amb els ulls clucs, irremissiblement s'estimbaria. Pressentia que l'home sensat, virtuós i treballador que hi havia al seu dintre en sortiria malmès. Però el cant apassionat i foll de la daurada sirena li semblava gairebé impossible de desoir i, a mesura que anaven passant les hores, els minuts, els segons, la temptació operava damunt ell en complet domini. Totes les conseqüències les preveia, millor dit les calculava i fins les analitzava malgrat la inexperiència, i, amb tot, semblava com si només li quedàs esma per a comptar les passes que li mancaven per estimbar-se, tot mesurant l'espadat, fent tombarelles. D'aquell daltabaix, n'havia de restar tot trossejat, capolat, sense noves forces per a enlairar-se de bell nou, amb el cor esfilagarsat i l'ànima esquinçada...

Fou una nit d'insomni. El matí d'aquell diumenge, Pere Ginestra va llevar-se terriblement pàl·lid. Dret al mig del portal, escampà com tots els dies la vista al seu entorn. Per la banda del mestral i sobre la carena grisenca, hi havia senyals d'una pròxima tamborinada. El vent, fet una fúria, etzibava fuetades espantoses sobre els brancams mig despullats, i els vinclava fins a terra malgrat la seva corpulència. Arreu hi havia una trista escampadissa de fulles esgrogueïdes que com ocells ferits anaven caient dels plàtans de la carrera. Fins aquell matí, Pere Ginestra no s'adonà que els plàtans i els noguers, en aquells dies de tardor, presentaven, malgrat llur magnificència, un aspecte deplorable. Hi veié en aquella fullaraca tota mullada de fang, quelcom de la seva felicitat d'abans, i en el brancatge despullat i terriblement convuls, quelcom de la seva ànima.

Al migdia, quasi no va voler dinar. S'excusà dient que patia un mal de cap aplanador. Va evitar tant com pogué el tenir de dirigir la paraula als seus. Girava, inconscientment, a cada instant, els ulls vers el rellotge. L'hora anava apropant-se. La una, la una i mitja, les dues... A les tres era l'hora convinguda. Mancava en-

cara una hora; però el desfici i la intranquil·litat s'havien emparat d'ell, i aquells seixanta minuts li semblaven seixanta hores de turment.

Sense encomanar-se a Déu, sense dir res a ningú, com un foll, oblidant-se de tothom, empès per una sola dèria, s'engegà costa amunt, vers el pinaret. En aquest moment, començà a ploure. L'aigua vessava a torrentades dels núvols inflats. Les descàrregues elèctriques omplien la grisa claror de la tarda de lluminàries instantànies. Cada llamp era seguit d'un tro feréstec que retrunyia en un esquerdat so per totes les encletxes del comellar. A través de l'espessor de la pluja, es destriava aiximateix, trista i oblidada, la ciutat, tota bolcada de boira, tota regalimosa.

Pere Ginestra va pujar l'escala de la terrassa del xalet, pantejant i fent tombarelles, xop de la ruixada. Va entrar al petit *hall* i, las del tot, es recolzà al llindar de la cambra íntima. Eva Stirling deixà sortir de la seva gorja un petit crit, tota sorpresa de veure'l tan mullat. No l'esperava tan prest, ni d'aquella manera. Va córrer al seu encontre, d'una estirada li llevà el gec xop i les sabates remulles, l'embolicà amb un cobertor gruixat i el va fer seure a un confortable, just al davant de la salamandra encesa.

Mentrestant, a fora, la ruixada esclafia sobre els vidres dels finestrals i petava sobre el pis de pedra del terrat. Eva va asseure's prop d'ell. Anava tota vestida d'impúdiques transparències. Era formosament esvelta. Amb els cabells d'or flonjament esbullats, posades de relleu les perfeccions del seu cos, augmentada la bellesa del rostre, la sirena nordamericana estava del tot atraient. Amb un gran enginy, Eva es disposava a fer-se l'home seu, a xuclar-lo, resolta a tot per a retenir-lo sempre entre els seus lligams. Hi havia a la cambra una temperatura agradable i un dens fum de cigarretes angleses, mentre l'altaveu abocava amb molt de xivarri una endimoniada música africana.

Sense saber qui l'hi havia posada, Pere Ginestra veié al seu davant una polida tauleta i, a sobre, una tassa de cafè fumejant, unes cigarretes exòtiques i diverses ampolles de licor. Així com anaven passant els minuts, es sentia reconfortat. Començava a sentir aquell benestar artificial, dins el qual l'hom s'esforça per oblidar-ho tot, una mena d'embadaliment narcotitzador, quan de prompte, de part de fora, es va percebre un xiscle estrany. Pere Ginestra parà l'orella, però no calgué que estigués molts segons en

aquesta actitud espectant. Després del xiscle, un tant esmortuïts per l'espetec de la ruixada i confusos amb la melodia dels negres, entraren amb profusió a la cambra, plors, laments i crits de socors. Les veus eren d'infants i Pere Ginestra tengué una trista pensada. Donant una empenta a Eva Stirling, en aquell moment galant i solícita, però tanmateix inoportuna, pegà bot vers el finestral. Sobre la terrassa, fuetejats pel vent i xops completament de la pluja, hi havia els seus dos fillets, xisclant i plorant, presos de temor per la presència mansoia d'un ca gigantesc, l'amic fidel d'Eva.

Pere Ginestra sobtadament tornà a les oblidades funcions de pare de família. Desatès de tot quant hi havia al seu darrera, esclafí en una grossa rialla. I en un instant, va aclarir, sense errarse, per què els petits es trobaven allà, presos de tremolor, exposats a la fúria del temps i deixats davant la mateixa gorja d'un ca intel·ligent sense ganes de fer-los cap mal. I en tot allò li semblà veure la mà de Joana-Maria.

Minuts després, Pere Ginestra, anava costa avall, amb els seus fills un a sobre cada espatlla, tot rialler i satisfet. I així com anava apropant-se a la llar—la xemeneia fumosa ja es destriava entre l'arbratge—amb els fills que dolçament li pesaven a sobre, sentia fondament l'íntima i única alegria: la mateixa felicitat d'abans que de bell nou li omplia el cor. Tot caminant, el bon home se convencia que la seva muller, havent-se adonat de tot—naturalment, si ho duia estampat a la cara!—s'havia valgut d'aquell art enginyós, per salvar-lo, en el mateix moment que, ran de la fondalada, un peu ja li penjava al buit.

M. M. SERRA I PASTOR

UN TEMPORAL AL PORT DE PALMA

(1825)

QUATRE temporals de vertadera importància a jutjar pels desastrosos efectes que ocasionaren, registra la història del port de Palma durant el primer terç del segle passat: en els anys 1811, 1821, 1825 i 1827.

I els quatre, com és lògic donada la posició del nostre port, deguts a l'acció directa del seu enemic etern: el vent fort i la mar del S. i S.W., que tot seguint la direcció de la costa de ponent de la nostra badia, en arribar a la punta del far de Porto-Pi i a la del moll, ofereix un exemple notable de transmissió lateral que origina, en propagar-se fins a l'interior del port, ones perpendiculars a les primitives, allavors més que ara, tenint en compte la poca llargària del moll construït i l'enorme confluència de xocs de ressaca de les grans masses d'aigua projectades, amb el subsegüent perill de treure del seu lloc els vaixells ancorats dins ell i d'estellar unes contra les altres i totes contra la ribera, les embarcacions amarrades al moll.

* * *

Del que ocorregué al final de 1811, Barberi, Bover i Lull en els seus noticiaris, i el pilot Antoni Morey i Sacarés en les seves notes manuscrites sobre el port de Palma, que he consultat gràcies a l'amabilitat del meu respectable amic, el vell capità de la marina mercant, D. Rafael Vich, ens en donen algunes referències.

A posta de sol del dia 26 d'octubre, sembla que es desencadenà sobre la nostra ciutat i port una enorme tempesta de vent huracanat i mar grossa del S., que atenyé la seva màxima intensitat durant la nit, i encara que a l'alba del dia 27 el vent hagués saltat a l'W., la gran marejada produïda durà tanmateix dos dies més.

La mar escampà les pedres tirades per a allargar el moll, obra començada el dia 3 d'agost de l'any anterior, rompé l'estacada de

fusta que la sostenia i causà moltes altres destroces en el port i en els vaixells. Quasi totes les embarcacions ancorades a la badia anaren de través a la costa i es causaren grans averies i de les que estaven dins el port n'anaren a fons la major part. Bover fa arribar a trenta (?) las que es deferen contra les roques i afegeix: "Los viejos contaban no haber visto nunca una tormenta semejante que duró tres dias. Por el muelle no se podia pasar de astillas." I conta Barberi que "se expuso por la tarde en el Mirador la Santa Vera Cruz y se conjuró la tempestad, y por la noche se expuso en el altar mayor de la Santa Iglesia el Copón donde está el Santíssimo Sacramento."

"Padecieron naufragio un bergantín y una goleta inglesa y una polacra argelina; todos cargados se fueron a pique. El daño de los demás barcos se calcula asciende a 300.000 pesos fuertes."

Com a preu de compra d'un dels barcos citats s'havien ofert, diu Lull, 11.000 duros, i respecte al bergantí anglès afegirem que va anar a embarrancar sobre les roques de la desembocadura de la Riera, i que allà es va intentar després fer-lo surar. Més tard, es vengué en pública subhasta en el mateix lloc de la varada. Era de port d'unes 113 tones, es deia *Unity* i el manava el capità Tomàs Robertson. Els seus consignataris, Srs. M. Kennet i Cia., vivien al carrer de Zanglada.

* * *

L'any 1821, els dies 25 i 26 de desembre, sofrí el port de Palma un altre temporal fort, també de vent i mar del S., que causà, segons diu Morey, moltes averies i pèrdues d'embarcacions.

Malgrat les investigacions nostres, no hem pogut comprovar aquesta darrera afirmació, ja que en cap dels noticiaris existents i menys en els periòdics d'aquells dies, no hem vist consignada cap notícia ni referència del sinistre marítim, motiu pel qual ens inclinam a creure que aquest temporal degué causar als vaixells de dins el nostre port danys molt més petits que els ocorreguts l'any 1811.

És cert, però, que remogué l'escullera del cap del *moll vell* (en construcció aleshores) i la féu passar cap a l'interior del port fins arribar a formar un petit martell que apareixia figurat en els plans que hem vist. Destruí també alguns trossos de murada que protegia l'andana del moll, i les ones se'n dugueren una gran quantitat de terra del pis de la drassana (emplaçada aleshores on avui hi ha la font i magatzems de carbó dels Srs. Picornell i Cardell) i

arrencà les bastides que aguantaven alguns barcos en construcció que quedaren també en terra.

* * *

Respecte del temporal objecte d'aquest article, o sia el sobrevingut el dimecres 7 de desembre de l'any 1825, transcriurem primerament el que en diu En Bover en els seus *Anales del Reino de Mallorca,* manuscrit inèdit que conservam:

"Dia 7 de diziembre, sábado de la Purísima, se levantó un recio temporal de viento y agua que duró todo el dia y parte de la noche. Derribó varios tejados: hizo mucho daño en el Combento de Capuchinos: destrozó muchas casas: arrancó y tronchó multitud de árboles, y de resultas naufragaron once barcos dentro de la bahia de Palma. Causaba lástima oir la tripulación de los buques como pedia ausilio: el agua del mar entrava por la Puerta del muelle: los barcos se estrellaban en la cortina de muralla del Cuartel de Milicias. El Capitán General y los Caballeros Salas estavan en la Puerta del muelle dando providencias, ausiliando á los naufragos, y disponiendo que los barcos chicos se subiesen por la muralla. Todo el muelle estava lleno de piedras enormísimas y de pilones para la fábrica nueva, y las olas las arrastraban con tanta facilidad que aun el que lo observaba no podia creerlo. Tal era la pujanza y la fuerza de las olas, que hizo retroceder la artilleria de la Torre dels Perayres. Por la marina de levante en los dias siguientes se encontraron varios cadáveres que el mar hiva sacando."

Transcrit tot quant va veure Joaquim Maria Bover, afegirem nosaltres que aquest furiós temporal produït igualment pel vent huracanat del S. i S.W., causà enormes destroces en terra i als barcos fondejats en el nostre port, que molt bé podien ésser onze, com diu ell, els averiats, xifra que ens sembla tanmateix exagerada si es tracta de barcos perduts totalment.

Amb certesa, ens consta d'un d'ells, i també que molts sofriren averies greus i que corregueren tots un greu perill.

Se n'anà a fons, quan s'estellà contra la ribera del Jonquet, el xabec polacra *San Fernando,* de 97 tones i de matrícula de Mahó, del qual n'era capità don Rafel Gonyalons, que es trobava en el nostre port des del 27 de novembre anterior, i que havia arribat d'aquella ciutat amb càrrega de faves. A principis de 1826, consta que fou venut el vaixell o les seves restes.

El Capità General que, amb els cavallers Salas, diu Bover que

es trobava a la porta del Moll donant ordres i providències, era el Tinent General D. Josep Maria d'Alós i Mora, paisà nostre, com ho eren també els germans Salas i Boxadors: don Bernat, capità de fragata de la Reial Armada que des d'abril anterior desempenyava el càrrec de segon Comandant Militar de Marina de Mallorca; don Josep, Capità de navili, i don Gabriel, Capità de fragata, retirats ambdós a Palma des de 1824. (1).

Dóna una idea de l'estat de la mar en aquells dies, el que el mateix dia 8 entrà en el port d'arribada forçosa, i amb averies, la corbeta de l'armada francesa *La Panthère,* que anava de Toló a Alger, i que el xabec correu *San Antonio de Padua* que venia de Barcelona amb llast i amb la maleta oficial i pública, trobà una travessia tan dura que un cop de mar se'n dugué de la seva coberta el mariner Miquel Torres, sense que pogués ésser recollit, segons manifestà el seu patró i pilot don Miquel Estades i Sabater, quan la nau fondejà al nostre port, el dematí del dia 10.

També va haver d'arribar al port de Sóller el dia 12, a las 5 de la tarda, el xabec que conduïa des de Barcelona a la nostra ciutat l'Illustríssim Senyor Antoni Pérez de Hirias, nomenat Bisbe de Mallorca.

Ampliant el que diu En Bover sobre les destroces causades a la fàbrica del moll per la força enorme de la mar, consignarem que les ones que batien la murada desferen la punta del moll en construcció, mancat encara d'escullera, i obriren per dos o tres punts el mur de fàbrica; i que, a causa d'això, l'aigua arrossegava per damunt d'ell amb el seu embat furient una gran quantitat de pedra que anava a parar a l'interior del port, amb risc greu dels vaixells amarrats al moll, els quals rebien les polsimades de l'aigua de fora i corrien a més el perill que quedàs cegat el lloc on estaven fondejats. Durant els treballs de neteja del port en l'any 1855, es tregueren nombroses pedres de les que havien passat al seu interior a conseqüència del temporal de què parlam.

Diu, en 1871, l'enginyer D. Emili Pou en el seu *Proyecto de mejora del puerto de Palma*, que aquest temporal de vent huracanat del S. S.W. (que equivocadament atribueix a l'any 1824) es recordava encara en aquella època amb espant, i que produí a Porto-Pi,

(1) És d'advertir que els nou germans, don Josep, don Joan, don Ramon, don Nicolau, don Gabriel, don Bernat, don Pere, don Jeroni i don Tomàs, o siguin tots els barons d'una mateixa casa, serviren amb mèrit a la Reial Armada, i es distingiren, especialment don Josep, el primogènit, ja citat, que representà Mallorca a les Corts de Cádiz de 1812; don Bernat que lluità contra els insurrectes americans; i don Jeroni, mort en 1805, de guàrdia marina, a bord del *Santa Ana* en el combat de Trafalgar.

malgrat estar a redós del S., ones que arribaven a quatre metres d'altària.

Doncs bé, del temporal que acabam de descriure i dels seus efectes en el nostre port, hem tingut la sort de trobar-ne una representació gràfica, tal volta l'única en la seva classe dins la història marítima de Mallorca. Es tracta del quadre que reproduïm gràcies a la gentilesa del seu propietari, el nostre distingit amic D. Damià Serra Sanjuan.

És un oli pintat sobre fusta, de 37 centímetres d'altura per 59 d'amplària, en no molt bon estat de conservació i el colorit del qual ha perdut ja bastant. Té tot ell una tonalitat obscura. No porta nom d'autor ni cap data, però una detinguda observació de tot quant s'hi troba representat, ens indueix a creure que el temporal que representa no és altre que el que sofrí el nostre port el 8 de desembre de 1825. A la seva part inferior, hi ha una faixa negra, que l'autor deixà segurament per escriure-hi el que la pintura representava, costum molt seguida en les composicions d'assumpte marítim del segle passat.

La seva tècnica, com veurà el lector, per bé que infantívola i exagerada en algunes coses, especialment quant a la figuració del mar avalotat, no és tanmateix despreciable, per la sinceritat i expressió que revela, i molt menys tractant-se d'un esdeveniment de caràcter local amb fons conegut i real. Aquesta classe de quadres és poc freqüent. No és possible tampoc identificar l'artista. El quadre procedeix del pilot don Gregori Oliver, comerciant molt conegut a Palma en la primera meitat del segle passat.

Sota un cel fosc, quasi negre, brama la mar enfurismada dins el nostre port que apareix vist des dels actuals molins del Jonquet. El pintor ha volgut representar—està clar que a la seva manera—la violència de la mar el més realment possible, sens oblidar tampoc el batre de les ones dins el port, que ofereix una marejada imponent. Cops furients de mar rompen per totes parts: sota el tambor de la porta del Moll, vora el casc d'un vaixell en construcció, a l'escullera, als peus de la llanterna de l'extrem del moll... Setze o divuit barcos es veuen com s'entrexoquen al costat del moll. En el centre, una fragata de gran port, sacsejada amb violència, embarca per la proa un cop de mar d'extraordinàries proporcions. Porta hissada al pal la seva bandera i al castell de popa es veu un home braços alts en actitud desesperada. A dreta i esquerra, restes de vaixell suren enmig de les ones.

Per la seva popa, prop ja dels esculls de la desembocadura de la Riera (cal advertir que no estava fet encara el contramoll o Mollet, començat en 1827), un bergantí goleta d'estrany aparell es mostra en una posició quasi inversemblant, empès per un cop de mar que rep de través. A jutjar per la bandera de guerra espanyola que arbora, deu haver-se volgut representar qualque vaixell de la Marina Reial. També es veuen a popa els seus tripulants.

Entre l'escuma de les ones que rompen contra el pany de muralla de la caserna de Milícies, es veuen dues o tres embarcacions que es fan estelles contra l'estreta andana de la ribera.

A la part inferior del quadre, és on l'artista ha volgut perpetuar de manera patètica la fase més cruel de la tragèdia que conserva en la seva retina. A bord d'un llagut que sembla mig enfonsat, arrossegat ran de la terra, bracegen uns nàufrags, mentre que un altre més afortunat salta a les roques (Jonquet), portant sobre l'espatlla un pesat cofre.

Un poc més lluny, d'entre el fustam d'un vaixell enfonsat, quatre homes en actituds desesperades, un agafat a un pal, lluitant un altre amb les ones a punt d'atènyer una roca, i un tercer implorant el seu salvament amb un Sant Crist en la mà, demanen socors... És quasi segur que en aquesta composició es pretenia representar el sinistre del xabec menorquí *San Fernando*, al qual ens hem referit anteriorment, i que la fragata del centre del quadre fos la *Bella Maria*, del comerç napolità que, sota el comandament del capità Rafael d'Antoni, entrà al nostre port, amb carregament de blat de les Índies i galeta, el dia 29 de novembre anterior i sortí cap a Gibraltar, una volta abonançat el temps.

En el moll del nostre port, ens consta certament que es trobaven, els dies 7 i 8 de desembre, el xabec *Carmen*, del patró Joan Burrut, eivissenc; el *Santo Cristo de la Salud*, del patró Manuel Fernández, també d'Eivissa; la polacra *Esperanza*, del capità Miquel Campardon, que sortí el 12 cap a Barcelona; i la goleta *San Francisco*, del patró Josep Ferrer, entre altres barcos espanyols i estrangers.

Clou el quadre, pel seu costat esquerre, el cercle de la nostra muralla, el baluard o plataforma del Rosari (més tard de Chacón), des del qual un grup de militars contempla els efectes del temporal, darrera es veu la torre i la galeria del Consolat de Mar, al seu costat llueix la Llonja l'esveltesa de la seva construcció, més enllà la vella caserna de Milícies, tomada l'any 1874, amb el tros de muralla que la sostenia, i per últim la porta del Moll i el seu

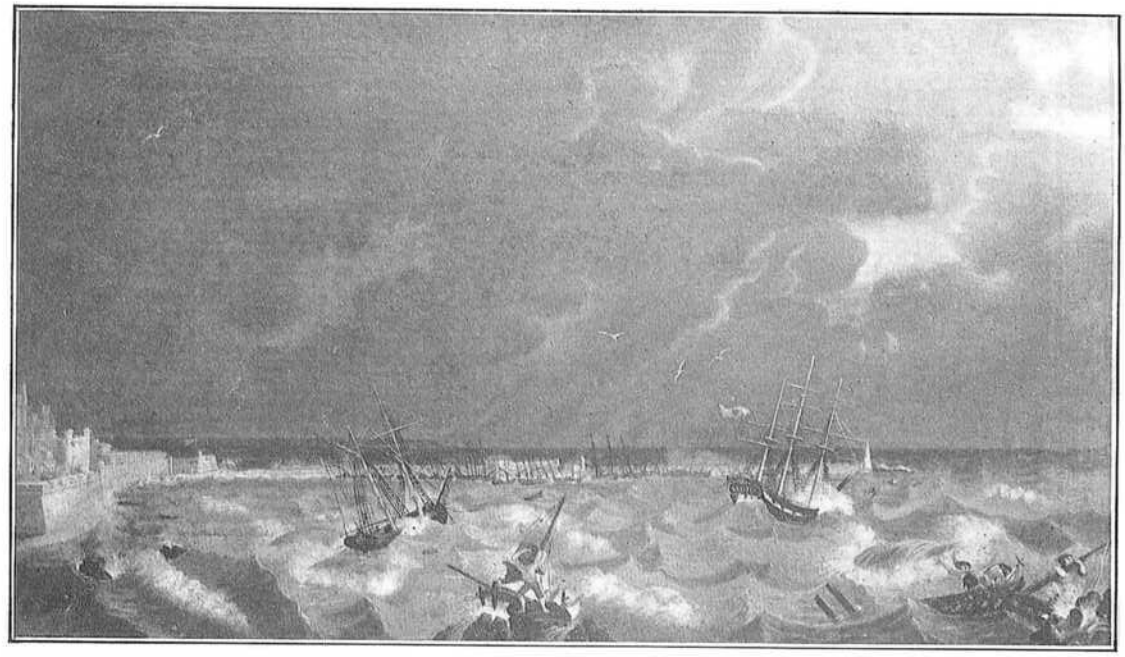

Quadre d'autor anònim, que representa el temporal desencadenat al port de Palma, dia 7 de desembre de 1825.

(Propietat de D. Damià Serra Sanjuan)

PERTANY A LA BIBLIOTECA DE L'ATENEU BARCELONÈS

bastió de defensa, desaparegut també. Hi oneja el pavelló nacional, i corona el marc pintoresc de la ribera vella de la ciutat la silueta de la nostra Catedral.

* * *

L'infatigable Joaquim Maria Bover ens donà també notícia del temporal de 1827 en els següents termes:

"Dia 9 Febrero de 1827, a las 7 de la noche se movió una terrible tempestad de viento, que causó muchos estragos. El mar se alborotó de tal manera que las olas llegavan hasta 6 varas de su termino, se chocavan unos barcos con otros de modo que dava lastima el oir los clamores de los marineros llamando hombres para trabajar dándoles á cada uno 4 Duros, pero nada consiguieron porque muchos se estropearon, padeciendo grande averia uno cargado de cerdos y otro de cristal. Se desplomó una gran pared del Convento de Sto. Domingo á la parte de las torretas, se arruinaron dos molinos en el Molinar y uno en Sª. Catalina con varias casas del termino de esta Ciudad, a las 9 de la noche cesó este terrible huracán. En los dias consecutivos se hallaron por la Badia varios timones y leños de embarcaciones naufragadas."

Res més no podem dir referent al que passà en aquella data perquè ens manquen altres fonts d'informació.

Sols a títol de curiositat remarcarem que el mateix dia 9 de febrer i a conseqüència de l'huracà que sofrí també el port de Barcelona es perderen una trentena d'embarcacions nacionals i estrangeres, entre elles la polacra *San Antonio,* el patró de la qual era Miquel Alemany, amb diverses mercaderies; els xabecs *San Cayetano,* patró Rafel Bonnin (a) Terreta, amb carbó; *San José,* patró Pau Roca, amb llast, i *Concepción,* patró Pere Antoni Arbona, amb taronges, tots ells de la matrícula de Mallorca; i el xabec *Jesús María y José,* patró Josep Nieto, d'Eivissa, amb llast.

Causava compassió el dematí—diuen els diaris—veure alguns dels vaixells ancorats al port que havien naufragat dins el port mateix en l'espai comprès des del baluard de St. Francesc fins a l'extrem de l'andana, i, en algunes parts, fets trossos els uns sobre els altres.

JOAN LLABRÈS BERNAL

CRÒNICA

CURS DE MALLORQUÍ.—Amb un èxit esclatant, s'ha inaugurat, dia 19, el curs de mallorquí que, formant part del cicle d'Estudis Baleàrics, ha organitzat la nostra Associació per encàrrec de l'Excma. Diputació de Balears.

Aquest curs és explicat pel Prof. Francesc de S. Aguiló i el nombre d'inscrits arriba avui a 32 alumnes, entre els quals hi ha 12 estudiants, 6 empleats d'oficina, 6 mestres i mestresses, 3 industrials, 1 jutge, 1 professor, 1 periodista alemany, etc.

El senyor Aguiló començà el curs amb un breu parlament del qual n'extractam els següents conceptes:

"Abans d'encetar aquest curs—el tercer que profès en aquesta patriòtica Associació—permeteu-me unes *paraules proemials*.

En la nova Hispània que l'actual règim va forjant, l'època de recobrament de les llibertats individuals, regionals i nacionals convergeix, sinó coincideix, amb el moment de retrobament espiritual del poble, com succeeix a Catalunya, Bascònia, Galícia, València, etc.

Mallorca, malgrat la seva aparent inhibició, la seva *no voluntat,* no podrà, però, ésser una excepció. No podrà renunciar a la seva història, al seu esperit, ni a la producció literària i poètica dels seus més alts jerarques que en la llengua pàtria expressaren els sentiments i els pensaments de l'ànima collectiva.

Mallorca—els mallorquins—no podria oblidar, enc que volgués, que l'idioma és "el pensament de l'energia de cada poble i de cada raça". El patriarca de les lletres nostres, el restaurador de la nostra parla, Marian Aguiló, formulà aquest pensament en aquells dos versos justíssims: "Poble que sa llengua cobra/ se recobra a si mateix".

¿És el nostre parlar un idioma o un dialecte? ¿És català o és mallorquí? No és precís ésser molt entès en filologia per saber que el català és una de les llengües neollatines, de la qual el mallorquí en forma una varietat dialectal. Joan Alcover escriví: "Arbre d'una soca (el català) s'entronca per més gentilesa en quatre grans cimals" Catalunya, València, Rosselló "i envia a les nostres illes, per damunt del mar Baleàric, la tanyada més florida, ja que no més fruitera".

Però quin idioma haurem d'estudiar? ¿L'idioma popular, familiar, vulgar o l'idioma literari, culte, científic? Tots dos, en fecunda conjunció. Tractarem d'aixecar el llenguatge parlat a la categoria de científic. Tot respectant les formes i variants autòctones, la nostra tasca serà, doncs, de depuració. *Depuració* del llenguatge parlat i *normatització* del llenguatge grafiat.

I bé, amics, disposem-nos a estudiar plegats, a assaborir plegats, a la mateixa taula, les exquisiteses del nostre llenguatge. Així contribuirem a fer patriotes conscients, coneixedors de l'ànima del poble, és a dir, del seu esperit que és el propi idioma.

Mallorca,—digué l'orador—, té dues necessitats urgents. Una d'ordre polític, l'altra d'ordre espiritual. Mallorca ha d'ésser *republicanitzada,* això és, incorporada al règim liberal i democràtic que el poble sobirà s'ha volgut donar. A aquesta tasca ens correspon a tots de collaborar-hi, però no és des d'aquest lloc que l'hem de fer, sinó des del carrer que és el camí ral de la ciutadania. I Mallorca ha d'ésser *mallorquinitzada,* això és, de cada ciutadà n'hem de fer, entre tots, un mallorquí: un mallorquí cent per cent. Solament aleshores el mallorquí podrà considerar-se un ciutadà del món.

I per aconseguir-ho, cal, primerament, que aprenguem de parlar, d'escriure i de llegir amb correcció i si pot ésser amb elegància la nostra pròpia llengua. I això sí que és el que venim intentant des d'aquesta tribuna. Cal reconstruir la Pàtria. Cal honorar la Pàtria, tot honorant-nos nosaltres mateixos, aprenent i usant sempre el propi idioma."

Un nutrit aplaudiment coronà les paraules del professor, en acabar aquest l'anterior exordi.

El curs, com deixam dit, es veu concorregudíssim i continua donant-se cada dimarts, dijous i dissabtes a les set del capvespre, en el local social.

COMUNICACIONS REBUDES.—S'han rebut contestacions en sentit favorable a les lletres que l'Associació va enviar als partits polítics, en demanda que volguessin incloure en els seus programes, si no l'hi tenien, la consecució del nostre Estatut autonòmic. Els partits que han respost favorablement són: Acció Republicana, Partit Federal, Centre Autonomista i Círcol Tradicionalista.

SUBVENCIONS.—L'Excm. Ajuntament acordà incloure en els seu pressupost d'enguany la subvenció de 500 ptes. per a la nostra entitat.

Igualment, l'Excma. Diputació Provincial, prengué l'acord de subvencionar amb 1500 ptes. les càtedres d'Estudis Baleàrics que té encomenades a l'Associació.

COMUNICACIONS TRAMESES.—S'han cursat oficis als regidors Srs. Vicenç Tejada i Faust Morell, per agrair-los la proposta que feren a l'Ajuntament, per tal d'aconseguir la subvenció que hem indicat.

També s'acordà trametre el condol per la mort del Bisbe de Perpinyà, Mons. Carselade du Pont, restaurador de l'abadia de Canigó i gran catalanòfil.

JUNTA GENERAL.—La Junta Directiva acordà convocar Junta General ordinària pel dia 31 de gener, en primera convocatòria i pel dia 9 de febrer, en segona.

L E S A R T S

L'ART D'EN FRANCESC ROSSELLÓ

Ha mort el notable pintor Francesc Rosselló, víctima d'un accident, quan encara calia esperar una valuosa continuació de la seva obra refinada, de cada dia més madura, més conscient.

El seu art es significà sempre per una senyorívola distinció; un gust aristocràtic que l'allunyà de tota vulgaritat; una ponderació que l'alliberà de tota estridència. L'artista s'inicià en una època en la que era freqüent, si cal necessari, el vestiment de la distinció per a entrar en el cenacle de l'art, alleugerits de les preocupacions que aleshores exigien en pintura les fórmules clàssiques. Poc temps abans, fou la distinció la que facilità la comprensió i l'estimació de la pintura dels catalans Casas i Russinyol.

El *sorollisme* triomfant l'ajudà indubtablement a afirmar-se en el seu amor als esplendors de la llum. I la nostra illa inundada de sol càlid, li féu oferta dels seus celatges blaus i transparents; dels daurats camps de blat; de la variada gama de verds d'olivars i jardins. Tot fou ambientat per la seva paleta clara i personal, des dels rojos encesos del terrer del primer terme fins a les violàcies llunyanies muntanyoses.

Recolzant-se la seva labor en una privilegiada sensibilitat i en l'estudi de les harmonies de la llum intensa, restava encara interessant, tal vegada avui més que mai, en mig de les desorientacions actuals. En fou una prova evident l'èxit obtengut en l'exposició que celebrà l'any 1930, a les Galeries Costa.

Les seves obres, reduïdes en quantitat, grans en qualitat, se conservaran per entitats i collecionadors; i en guardaran un grat record els qui tengueren ocasions d'admirar-les.

Mallorca ha recollit el cos exànime del qui la pintà amb illusió. Pregam que la seva ànima bondadosa sigui acollida en la pau del Senyor.—BARTOMEU BAUZÀ I CASTANYER.

EXPOSICIONS

HELENE DE MARGUERIE

Hem pogut apreciar novament a les Galeries Costa una sèrie de fotografies de l'exquisida artista Helene de Marguerie. Alguns estudis de flors, resolts en condicions adequades per a obtenir efectes de velada lluminositat, i un gran nombre de retrats, entre els que es remarquen varis caps de nins, de gran expressió, formen un selecte conjunt.

JOAN JUNYER

És realment interessant la selecció d'olis, presentada a les Galeries Costa pel jove pintor d'avantguarda Joan Junyer.

Tretze obres són abastament per a retenir a qui lliure de prejudicis vulgui examinar-les, captivat per llur harmoniós cromatisme, fruint de la somniosa emoció que suggereixen, sorprès per la riquesa de tècnica i atret pel sabor delicat que assaona la mateixa fina sensibilitat a totes les obres, no obstant les notòries diferències d'estructuració.

Bellesa i sentiment semblen lluitar per la supremacia. Al meu judici, malgrat que vibrin tendrament les línies, de vegades amb justesa i altres en lleugers arabescs, no sols amb la intenció de definir el contorn, sinó de copsar la imponderable força que dóna vida espiritual a la forma, crec encara que, al seu subtil sentiment, sobrepuja la bellesa del color suau i esplèndid, que es manifesta en variades modulacions; bé lligant àmplies pinzellades a extensos plans, de clares tonalitats, allisats amb l'espàtula, com en els *Temes de Mallorca;* bé creuant ratlles negres damunt veladures de colors vius, permetent-los de conservar la brillantor del to sota de l'ombreig com en els *Jardins de París;* o bé concertant els tres colors primaris, com en el *Retrat de Mme. Alexandra Kollontay* i a la *Pagesa amb infant,* en els quals el fons groc verd jaspiat de roig contrasta gallardament amb els intensos blaus de les robes.

Ha dit Vlaminck que "la pintura deu assaborir-se com un menjar". En aquest sentit, no cal discutir l'alt valor dels quadres d'En Junyer; però fan pensar, i aleshores comencen els apassionaments favorables i els adversos. Les divergències no poden nèixer d'oblidar que la primordial finalitat de l'art és la bellesa, sinó del partidisme dels diferents camins que a ella condueixen. Tant és així, que l'obra d'En Junyer, en la seva carrera ascendent, és de cada vegada més compresa pel públic intel·ligent, fet que no solament guarda dependència amb el grau de cultura d'aquest, sinó també amb el millorament de l'obra del pintor.

Els fins perfils negres de gracioses ondulacions sobre fons blanc estucat recorden a Fujita, mestre en similars exquisiteses; i en aplicar-los Junyer en retalls, assoleixen originals contrasts, que en certs casos perjudiquen la unitat de concepció i d'ambient d'algunes obres.

Els treballs encaminats a dotar als olis de l'aparència i peculiaritats de teixits i gravats empenyen vàries obres fora de l'idoni caràcter del mitjà utilitzat.

En conjunt, l'obra d'En Junyer és d'un valor positiu, pletòrica de lluita i d'emoció, bella, inquieta i original.

VINCENZO FIORAVANTI

En el "Trocadero", s'ha inaugurat una sala per a exposicions adequadament il·luminada i decorada, en la qual reuneix el pintor italià Vincenzo Fioravanti una sèrie de notes atraients, a l'oli i al pastell, entre les que abunden clares visions del Port de Sóller, resoltes gràcilment, dintre un moderat impressionisme.—B. B. C.

NICOLAU M.ª RUBIÓ I TUDURÍ

A les Galeries Costa, presenta l'arquitecte Rubió i Tudurí uns jardins miniatura, bella mostra del seu ingeni. Recolzant-se en una efectiva tradició catalana del petit jardinet casolà, ha estandarditzat la construcció de tals

jardins, emprant materials ceràmics que tant responen a les exigències de netedat, impermeabilitat i qualitat ornamental anexes al tema.

Rubió i Tudurí és un dels arquitectes innovadors que més han tractat d'administrar el seu talent, en vistes sempre a un progrès realitzable, no oblidant mai de contagiar els medis on opera d'un cert romanticisme de bona llei, moderat i elegant.

Aquí a Mallorca on, en general, ens sobra el terrer, no creim que puguin arrelar gran cosa els jardinets de 20 a 30 metres quadrats; no obstant, veuríem amb gran gust que en els que hi ha d'aquest tamany pel Pla del Castell, Molinar, Son Espanyolet, etc., s'hi substituís la vulgarissima pedra brescada pels sistemes presidits per la finor dels jardins que Rubió ha projectat.—G. F.

CONCERTS

QUARTET KOLISCH

Si qualque vegada la feina de ressenyar un concert és una tasca agradable, és quan els elogis es poden adreçar sense mesura, quan l'audició, per la seva rara perfecció, ha resultat una vertadera manifestació d'art pur. Tal fou el concert que, dia 2, donà al Teatre Principal, dintre el curs de la "Asociación de Cultura Musical", el Quartet Kolisch, de Viena, agrupament compost pels senyors Rodolf Kolisch (primer violí), Fèlix Kuhner (segon violí), Eugeni Lehner (viola) i Eduard Heifetz (violoncel).

Per a constituir un quartet, no n'hi ha prou amb que cada un dels seus components sia un mestre de l'instrument respectiu, sinó que cal, encara, un ajust absolut entre tots quatre artistes. I si això és aconseguit per bastants dels quartets que es presenten en públic, en ben pocs els quatre intèrprets atenyen aquell ajust en el sentiment, en l'emoció, que fa que, per bé que sien quatre artistes tocant una mateixa obra, hi hagi, però, una sola ànima interpretant-la.

Consignem, després d'haver escoltat el Quartet Kolisch, que aquest pertany a dita darrera selecció i amb això ja està dit tot el de bo que podríem escriure sobre el mèrit d'aquest notable agrupament.

El programa del concert el constituïen el *Quartet en do major, n.º 465,* de Mozart, el *Quartet en sol menor, op. 10,* de Debussy, i el *Quartet en re menor (La Mort i la Donzella),* de Schubert. Ben difícil ens seria de dir en quin d'ells fou més perfecta l'execució dels concertistes; si en les senyorívoles pàgines mozartianes, en les romàntiques de Schubert o en les elegantíssimes subtileses de Debussy. Quan s'arriba a unes tals alçàries, les comparacions resulten impossibles. Però pel nostre gust fou en la interpretació de Debussy on arribaren a un límit insuperable. Sobretot en el segon temps d'aquest quartet,—en el que cada instrument és tan diferentment tractat—, aconseguiren una fusió tal de sonoritats, tot i fent ressaltar sempre tots els matissos, que se'n guardarà record com d'una audició memorable.

Bé voldríem poder tornar a sentir aquests excellents artistes en una pròxima temporada.—E. P.

RECULLS DE FORA

El primer terme de l'actualitat política nacional ha estat absorbit, durant el gener, per una nova erupció violenta del moviment anarco-sindicalista que, unes vegades en estat latent, altres amb desfermada violència, amenaça o pertorba la pau social espanyola. A primers de mes, començaren a descobrir-se a Barcelona unes fàbriques clandestines d'explosius, una al carrer de Mallorca, una altra a Sans. El moviment esclatà a Barcelona dia 8, que era diumenge, l'horabaixa, pretenent els revolucionaris apoderar-se de les casernes de l'exèrcit i sembrant a trets de pistola i amb bombes l'alarma a tota la ciutat. A Madrid, a Cádiz, a Alacant, a Sevilla, a Saragossa, al Nord, i en diversos altres indrets tengué repercusions el moviment, dominat pel Govern amb les forces de Guàrdia Civil i policia. L'incident més tràgic fou el del poble de Casas-Viejas (Cádiz), on hagué d'ésser destruïda per la força pública una casa, en la que s'havien reclós i fets forts els revoltats que foren tots morts.

* * *

Nomenat pel Govern Alt Comissari al Marroc, el Sr. J. Moles, Governador de Barcelona, en quedar aquest càrrec vacant fou nomenat per a ocupar-lo interinament el Conseller de Governació del Govern català, Sr. Terradelles, per acord del Consell de Ministres de Madrid, de dia 20. El 24, fou nomenat, amb caràcter definitiu, el Sr. Claudi Ametlla, ex-governador de Girona.

* * *

La qüestió del Govern Civil, o sia l'acceptació del càrrec per un membre del Consell, fou el motiu de fer sortir a la llum del dia la primera crisi registrada en el Govern autònom de Catalunya, crisi de fons plantejada per la diferència d'apreciació sobre la manera d'entendre les delegacions del poder executiu, i altres extrems del projecte de constitució interna de Catalunya. Dia 23, dimitiren els Consellers Srs. Lluhí Vallescà, en funcions de cap del Govern, Terradelles, Comes i Xirau (A.). El dia 25, el President Macià feia pública la solució de la crisi, i la llista del nou Govern que quedà constituït així: Vice-presidència i Finances, Carles Pi i Sunyer; Governació, Josep Irla; Cultura, Ventura Gassol; Justícia i Dret, Pere Coromines; Sanitat i Assistència Social, Josep Dencàs; Treball i Obres Públiques, Francesc X. Casals; Agricultura i Economia, Joan Selvas.

Dia 26, reprengué les tasques el Parlament Català, davant del qual es presentà el nou Govern, i se suscità un curt debat polític. Després de la sessió secreta de dia 27, en la que fou aprovat el Reglament interior de la Cambra, foren novament suspeses les sessions fins que hagi estat estudiat per les comissions i dictaminat el Projecte de Constitució.

* * *

Dissolt per De Valera el Daily Eirean o Parlament irlandès, i convocades el mateix dia (el 3) les noves eleccions generals, tengueren aquestes lloc dia 24. El resultat fou el triomf absolut del partit nacionalista de De Valera, que obtengué 77 llocs, contra 48 obtenguts per Cosgrave, 8 independents, 8 laboristes, 11 centristes i 1 laborista independent.

* * *

Nous canvis transcendentals s'han operat en la política alemanya aquest mes. Quan el Canceller Von Schleicher anunciava els seus propòsits d'obrir el Reichstag, Hitler, el cap del nacional-socialistes, mudà de tàctica i, abandonant la partida del *tot o res* que havia mantengut sempre davant la possibilitat de formació d'un govern parlamentari, notificà a Hindenburg estar disposat a collaborar en un Gabinet de concentració. Dia 28, presentà la dimissió Von Schleicher. El President delegà en Von Papen per negociar amb els partits la formació del nou Govern, que quedà constituït dia 30; ha ocupat la Cancelleria Hitler, i el lloc de Vice-canceller Von Papen, i han estat atribuïdes les carteres a personalitats nacionalistes, com Hugenberg i Seldte, i altres dels nacional-socialistes.

* * *

També a França, l'ésser rebutjats pel Parlament, en sessió de dia 28, els projectes financiers del govern Boncour, motivà la crisi. El President Lebrun cridà per formar el nou Govern al Sr. Daladier, radical-socialista, i Ministre de la Guerra en el Gabinet dimissionari.

* * *

Al 13.è Concurs de la Fundació Patxot i Ferrer, 1932, que tenia per tema: "Apologia de la personalitat humana com a gènesi social", han estat presentades tres obres.

* * *

Dia 11, a l'Escola Normal de la Generalitat de Barcelona, fou inaugurada una Exposició d'Escoles Modernes, installada pel grup català del GATCPAC, a base dels millors models d'edificació escolar a tot el món.

* * *

Un grup de professors i alumnes de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, commemorà amb un tedèum, cantat a la catedral de Sant Oleguer, el dia 26, el record de Ramon Lull amb motiu del VII centenari.

* * *

La Comissió de Política Social de l'Ajuntament de Barcelona ha instituït un Concurs anual d'iniciatives socials, referit enguany, amb caràcter de generalitat, a un pla complet de política social o bé a punts que estudiïn concretament la cooperació, assegurances socials, defensa contra l'atur forçós, etc. Els treballs són admesos escrits en qualsevol idioma, durant els 30 dies següents a la publicació de les bases del concurs a la premsa de Barcelona, que fou el 12 de gener.

* * *

A la Universitat de Barcelona, foren represes les conferències del Curs de Cultura Catalana, organitzat a la primavera de 1932 per l'Associació professional d'Estudiants de Filosofia i Lletres. La primera del nou cicle anà

a càrrec de Joan Estelrich sobre "L'humanisme de Catalunya: alguns humanistes catalans".

* * *

El jurat del concurs d'obres teatrals en vers castellà, obert per l'Ajuntament de Madrid en 22 juliol 1932, i format pels Srs. Eugeni Arauz, Emili Cotarelo i Leopold Bejarano, ha concedit el premi a *Alionor,* que duu per lema "Leonor de Aquitania". La dita obra ha d'ésser estrenada, d'acord amb les bases del concurs, en l'actual temporada oficial del Teatre espanyol. L'autor premiat és el Sr. Joaquim Dicenta.

* * *

En sessió de 27 desembre 1932, fou elegida membre de l'Acadèmia de la Història, a Madrid, la distingida escriptora Sra. Mercedes Gaibrois de Ballesteros, autora d'un notable llibre d'història sobre el regnat i el temps de Sancho IV. És la primera dona que obté a Espanya tal distinció.

* * *

Per O. M. de 30 de desembre passat i d'acord amb l'acta del Jurat —que estava constituït per la Sra. Maria Goyri de Menéndez Pidal, president, i els vocals Sra. Maria Zambrano i Sr. Ferran Sainz—, els premis del Concurs Nacional de Literatura són concedits en la següent forma: Primer premi, de 5.000 ptes., rebaixat a 4.000, és atorgat al Sr. Alexandre Rodríguez Alvarez i les 1.000 ptes. restants al Sr. Antoni Robles, en concepte de recompensa.

El segon premi, de 2.000 ptes., al Sr. Ferran Josep de Larra i el tercer, de 1.000 ptes., a la Sra. Josefina Bolinaga.

* * *

El premi de 100.000 francs, creat pel príncep Albert I de Mònac ha estat concedit per l'Acadèmia francesa de Ciències al príncep Lluís-Víctor de Broglie.—El premi Goncourt és concedit a Guy Mazeline per la seva novella *Les Loups.*—El premi Nobel de Química és concedit al Dr. Irwing Langmuir; el de Fisiologia a Sir Ch. Scott Sherrington i al Prof. Douglas Adrian.

* * *

A la Cambra francesa de Diputats quedà constituït, el 6 de desembre passat, un grup "franco-espanyol" compost de 194 membres, sota la presidència de M. André Hesse. L'objecte de l'agrupació és d'estrènyer els lligams entre les dues Repúbliques.

* * *

El 29 de desembre passat, la Cambra de Representants de Washington adoptà el projecte de llei, per la que es concedeix la independència de les Filipines per d'aquí a deu anys.

* * *

El 17 de desembre, a Itàlia, Mussolini inaugurà la nova població de Littoria, poblada de 10.000 agricultors, ex-combatents, i edificada en la zona dels aiguamolls Pontins, avui dessecats completament, al terme de treballs antics, iniciats ja al segle XVIII pel Papa Pius VI.

* * *

M. Paul Léon, fins ara Director General de Belles Arts a França, ha estat nomenat per a ocupar la càtedra d'Història de l'art monumental al Collegi de França, càtedra creada i mantenguda per l'Ajuntament de París. Comentant el nomenament, una publicació interessada retreu que a París, com a d'altres ciutats franceses, hi ha uns arquitectes municipals plens d'un zel sovint perillós, i, per oposar-se als excesos d'aquells, hi ha també arqueòlegs, l'acció dels quals és també, a voltes, temible. El senyor Paul Léon, diuen, autor d'una notable obra sobre la restauració dels vells monuments, podria ocupar-se de la tasca de conciliar, per al major bé de l'art, els punts de vista divergents dels arquitectes i dels arqueòlegs.

Vetaquí tot un programa i tota una orientació.

* * *

El Museu Municipal de Mulhouse (Alsàcia) ha inaugurat una sala dedicada al gravador Godefroy Engelmann (1788-1839), natural d'aquella població. Engelmann fou un dels introductors de la litografia a França, la tècnica de la qual perfeccionà i sobre la que escrigué un tractat.

* * *

El Consell d'Administració de l'Oficina Internacional d'Exposicions de Berna ha acordat autoritzar la d'Arts Decoratives per 1937 a França. Segons l'acord, l'exposició serà de segona categoria, és a dir, no suposarà pels Estats participants l'obligació de construir pavellons nacionals.

* * *

Llibres nous:

R. Gay de Montellà: *Catalunya, Nació Mediterrània.—Catàleg de l'Exposició retrospectiva de documents mercantils.* Editat per l'Associació de Comptables de Catalunya.—Dr. Manuel Trens: *Història Sagrada.—Diccionari Enciclopèdic de la Llengua Catalana.* Volum II. (Ed. Salvat).—Marcel Chevalier: *Geologia de Catalunya,* Vol. II (Enciclopèdia Catalunya 17 i 18. Ed. Barcino).—Mn. Cinto Verdaguer: *Què diuen els ocells?* Ilustracions de Ramon Capmany. (Ed. L'ocell de paper).—Josep Comes i Sorribes: *Formulari Català de Documents notarials* (Ed. Barcino Collecció: Formularis i vocabularis de professions).—Joan Amades: *Les diades populars catalanes* (Enciclopèdia de Catalunya 19. Ed. Barcino).—P. Mas i Perera: *Vilafranca del Penedés* (Enciclopèdia de Catalunya 20. Ed. Barcino).—Pompeu Fabra: *Diccionari general de la llengua catalana* (Llibreria Catalònia).—Pere Mas i Perera: *Els valors bursàtils* (Collecció Popular Barcino, 60).—Dalmau Jener: *Seny i Atzar* (novella). — Ramon Llull: *Pàgines escollides.* Selecció i anotació de Ramon d'Alós-Moner (Collecció Popular Barcino, 88). — Emília Fornó: *Visions* (poesies). — J. Boronat Recasens: *Silueta de l'Orador* (Edicions "La Revista").—Amics de l'Art Vell: *Memòria 1932.* (Barcelona).—Jacob Wassermann: *Golovin* (novella), Barcelona, Edicions Proa.—Ferran Soldevila: *Història de Catalunya, primeres lectures* (Edició dc l'A. P. E. C.).

N O T I C I A R I

EL SOPAR ANYAL DE "LA NOSTRA TERRA"

Com els altres anys, i amb el mateix entusiasme, ens reunírem dia 9 els redactors, collaboradors i amics d'aquesta revista per celebrar amb un sopar l'entrada en el 6è any de publicació.

Per posar a prova una de les qualitats que han de tenir els elements que fan la nostra revista, o sia la tolerància mútua, vàrem pensar—tenint present que això de la *conllevancia* s'havia posat de moda l'any passat—que el millor seria que l'àpat de LA NOSTRA TERRA tengués lloc a la terra d'altri, i l'organitzàrem al restaurant "Triana".

Qui mal no fa, mal no pensa. Però amics, la nostra feta ha tret de polleguera el senyor J. M. E. qui ha opinat, des de les pàgines de "El Día", que això no feia "catalans de Mallorca", com si per dir-nos-ho no poguéssim trobar que un bon pollastre a l'ast és un bon pollastre a l'ast, malgrat que l'ast sia manejat pel *niño* mes castís de tota l'Andalusia.

Posat el senyor J. M. E. a cercar-nos un justificant de no haver banquetejat amb sopes mallorquines, l'ha trobat en raons històriques i heràldiques. Hem restat bocabadats. Mai no hauríem cregut, si no ens ho digués una persona tan seriosa, que el rei Sanxo de Mallorca hagués afegit, per a ús dels mallorquins que sopen a "Triana", al penó barrat de Catalunya, el castell de Castella i el seu color morat.

En fi, més val així. Confidencialment, però, direm al senyor J. M. E. un secret: que qui va proposar l'anada a dit restaurant fou un català de Catalunya. I diu que si l'any vinent hi ha obert un *chacolí* (o *txakolí*, si ho prefereix) hi anirem i el convidarem a sopar amb nosaltres.

A l'hora dels brindis i sobre un fons pianíssim de *cante jondo,* molt *jondo,* el nostre Director llegí el següent discurs:

«Amics de LA NOSTRA TERRA:

Una de les pràctiques més deplorables en qualsevol de les activitats de la vida és la de posar mals costums. No ho dic per l'acte de reunir-nos una volta en l'any en obsequi a L. N. T. entorn d'una taula que participa encara de l'abundància ritual de les festes anyals. Si m'haguéssiu de creure a mi, ho faríem potser cada setmana, constituint-nos en "Rotary" de via estreta, com indicava en certa ocasió l'*alt* humor del nostre amic Massutí. Ho dic pel precedent desgraciat, establert per mi mateix, de llegir-vos en aquesta ocasió unes quartilles allusives a l'acte i el de dar-nos compte l'Administrador de l'estat econòmic de la revista; tot això, precisament, en els moments de més atracció de la festa. Crec que ni una cosa ni l'altra escauen a l'íntima familiaritat de l'acte que estam celebrant, que d'aquesta manera ha adquirit el caràcter antipàtic de Junta General ordinària de societat anònima, sens que li manquin, ni la seva Memòria, ni el seu Balanç. Si voleu, encara seria tolerable la lectura del Balanç de l'any, per allò que

en tot moment cal pensar en les possibilitats econòmiques i que, si bé és veritat que l'home no viu de pa tot sol, com diu l'Evangeli, és el pa *tan necessari com el pa,* segons resa la frase coneguda de tots. Però el que no té explicació de cap classe és la necessitat d'aquesta mena de Memòria de l'exercici anterior que he tengut la mala idea de fer-vos escoltar cada any.

Pensant en això, he estat temptat en el present de suprimir la lectura presidencial i limitar-me a beure amb vosaltres a la salut de L. N. T., tot desitjant-li els majors èxits i prosperitats possibles dins l'any sisè de la seva vida. Però ja que aquesta festa ha adquirit per culpa meva el caràcter que us he dit, he cregut convenient apurar aquest any la matèria de les Juntes Generals ordinàries i cridar-vos l'atenció respecte d'un detall indispensable en totes elles, com és l'acord de la renovació de càrrecs, començant pel de Director.

No vol dir això que us presenti en aquest moment, i d'una manera peremptòria, la meva dimissió. A les Juntes Generals de les societats anònimes, tampoc no la presenten llurs consellers. El que passa és que, acabat el termini pel qual foren elegits, ve forçosament la necessitat de substituir-los reglamentàriament. En el meu cas, ja fa estona que ha acabat aquest termini. Recordau que fou en el primer àpat que celebràrem, pocs mesos després de començada la publicació de la revista, que em féreu caure en la temptació d'acceptar la seva direcció, contra el meu desig, únicament per motius que en aquella època calia tenir molt en compte i que tots sabeu que fa estona que han desaparegut. Durant els cinc anys passats d'aleshores ençà, us confés que hi ha hagut moments en els quals he arribat a creure de bona fe que la vida de L. N. T. podia dependre tal volta de que jo en fos el Director. D'aquestes illusions meves de moment, n'estic ja ben curat, gràcies a Déu; però encara que no haguessin estat illusions sinó realitats, crec ja arribada l'hora de la meva jubilació.

Dispensau, doncs, a L. N. T. de la càrrega del meu nom i donau-li un Director que li escaigui millor que jo, per la seva competència i, sobretot, per la seva joventut. No vol dir això—tornant ara al símil de les Juntes generals ordinàries—que hàgiu de suspendre en aquest moment la sessió per posar-vos d'acord en la preparació de candidatures; basta que aquesta proposició meva o, millor dit, aquest advertiment meu, quedi avui sobre la taula en espera de la vostra resolució. Em referesc a la taula de la redacció de la revista, que és la del seu pensament i de la seva voluntat, no a aquesta taula on ens trobam ara, que és la taula de cor de L. N. T.

I ara, complert ja l'objecte de la convocatòria—com diria qualsevol llibre d'actes—podríem alçar la sessió. Però, per dir-vos el que us he de dir encara per acabar, bastarà treure a la reunió el caràcter d'*ordinària* —ja n'hi ha prou així—i deixar-li el de *general,* que vol dir de *tots* els amics de L. N. T., sense distinció de cap classe.

Escoltau-me, doncs, amics tots de L. N. T.: La qualitat més envejable d'aquesta agrupació nostra—d'aquell *Castell dels Solidaris,* com la van batejar—ha estat sempre la qualitat d'*ésser-hi tots.* Aquesta és la base, sobre la qual ha pogut bastir la nostra revista el seu prestigi de cinc anys. Conservem-li sempre aquesta qualitat excellent de la mútua tolerància, perquè no es debilitin els fonaments d'un edifici que tots volem que s'aguanti ferm per espai de molts d'anys, tal com és ara. LA NOSTRA TERRA i l'*Almanac de les Lletres* són dues publicacions que Mallorca ha de conservar a tota ultrança, mentre no n'hi hagi d'altres, si vol ocupar el lloc que ha tingut sempre, i que li pertoca de dret, en el concert de les lletres catalanes. Ja sé que comptam aquí amb elements valuosíssims, fidels a la nostra causa,

que mai no es cansaran de treballar individualment per ella, però això no basta. És necessari el treball collectiu i periòdic per donar la sensació de cosa vivent a tots aquells que, si ens miren somrients amb aire de burleta, no per això deixen de preocupar-se seriosament de nosaltres, ara més que mai. Per bons que siguin els treballs escrits en català que qualsevol de vosaltres publiqui adesiara, tant aquí com al continent, quedaran sovint ignorats per bona part dels mallorquins; mentre que L. N, T., a les sales de lectura de les societats i als aparadors de les llibreries, serà sempre el senyal vivent que a Mallorca ha existit sempre, existeix en l'actualitat i va nodrint-se de cada dia més la selecció dels que treballen per l'enaltiment de la llengua, d'acord amb els altres pobles de la gran família catalana.

Qualcú ha dit que, més que la nostra Revista, fan falta a Mallorca publicacions que s'acostin al poble. Potser que tengui raó, però això no lleva la necessitat de l'existència de la nostra. Altres diuen que més han fet les Rondalles de Mn. Alcover per acostumar els mallorquins a la lectura de la seva llengua que el que pugui haver fet L. N. T. amb aquests cinc anys. Però si això és cert, ho és també que tot aquell que comença per llegir les Rondalles, si s'acostuma a prendre gust amb la lectura de la llengua que parla cada dia, acabarà fatalment per ésser com nosaltres: enamorat de l'idioma, subscriptor de L. N. T. i, a voltes—tal vegada abans d'hora—, el seu collaborador espontani.

Perquè en venguin molts i bons, d'aquests collaboradors espontanis; perquè s'augmenti el desig de treballar als que ho són pregats per nosaltres i que ens han afavorit durant aquests cinc anys, entre els quals es compten les millors signatures de Mallorca i de Cataluuya; perquè L. N. T., en acabar el segon lustre de la seva vida, tot just començat ara, hagi atès el màxim de perfecció i sigui coneguda i admirada a tot arreu de les terres catalanes; perquè no falti mai la germanor dins el *Castell dels Solidaris;* per la vostra amistat, en fi, i per la salut de tots els amics de L. N. T., alça la copa avui, ple d'optimisme jovenívol, el més vell de la colla.

¡Molts anys!»

El discurs del senyor Salvà fou rebut amb càlids aplaudiments, però tot d'una s'acordà per unanimitat que no procedia fer cap canvi en la Direcció de L. N. T. i que era desig de tots que dit senyor continuàs de Director de la revista.

Contràriament als anys darrers, enguany l'Administrador, Dr. Joan I. Valentí, ens féu gràcia del seu estat de comptes, perquè, va dir, que la cosa marxava i que les dificultats econòmiques havien estat superades. Aquesta notícia fou aplaudida amb gran satisfacció; és clar que els aplaudiments anaven adreçats al company Valentí, al minuciós treball administratiu del qual es deu aquest èxit.

Satisfets d'haver-nos trobat junts, després d'una altra anyada de treball en pro de la nostra cultura, ens separàvem ja tard amb un "a reveure" que era promesa d'assistència al sopar de l'any vinent.

FESTIVAL ESCOLAR

L'Excm. Sr. President de la República espanyola volgué recordar a la fi d'any la festa amb què fou obsequiat pels infants al castell de Bellver i, per tal de commemorar-la novament, féu un donatiu de quinze mil pessetes per a comprar-los joguetes.

El repartiment es celebrà al Teatre Balear, l'ample clos del qual, totalment ple d'infants—uns deu mil—, presentava als ulls del curiós un

aspecte imponent. Les Autoritats hi feren acte de presència i la banda de Regiment amenitzà la festa tocant belles peces del seu repertori. El Batlle féu un parlament allusiu i també el Governador i després eren repartides les joguines als infants, en tant que eixien del local.

L'acte resultà tan bell i atractiu com senzill i d'ell els infants n'han de servar agradable record.

ESLLAVISSAMENT DE TERRES

A l'últim noticiari dèiem que, a causa de les pluges caigudes abundantment aquest hivern, havien rodolat penyals, dels cims, a Sóller i Estallencs. A aquesta contrada caigué un bloc enorme que mida uns setanta metres cúbics, i obstruí el pas per la carretera que va des d'aquest poble a Ciutat.

L'esllavissament de terres tengué lloc al quilòmetre vint-i-vuit, a la Cala Cerdà, i agafà una àrea de més de 30.000 metres quadrats, poblada d'arbreda jove que ocupava el lloc d'un pinar que fou aterrat no feia molt. A més, el desplaçament d'aquest terrer ha guanyat a la mar una superfície de dos mil cinc-cents metres quadrats.

CAVALCADA DE St. ANTONI

La Societat Hípica de Mallorca ha seguit el costum que inicià fa anys de celebrar la diada festival de St. Antoni amb una cavalcada, que fou vista passar per un nombrós públic. Hi prengueren part genets habillats a la manera andalusa, cabriolets ornats amb molt de gust: una gòndola, un caprici xinès, i altres.

FILMACIONS A MALLORCA

Són a Mallorca alguns elements de l'editora de films UFA, de Berlín, amb l'objecte de rodar a Ciutat i costes de l'illa una important pellícula sonora.

Una empresa espanyola està també rodant un film relatiu a l'estada de Chopin i George Sand a la nostra illa.

PER ESCOLES

A la "Gaceta" del 28 de desembre, fou publicada una llei, per la que es concedeixen a l'Ajuntament de Palma 2.150.000 ptes. per a la construcció de noves escoles, suma cobradora en vuit anualitats. Aquesta aportació de l'Estat és l'equivalència del 50 % del cost total de les obres.

PLUVIÒMETRES

Per la secció del Servei Meteorològic provincial foren donats pluviòmetres a Artà, Manacor i Sóller, amb la condició que vulguin cuidar-se d'aquest servei, tan profitós pel bé public.

FOMENT DE CULTURA DE LA DONA

Aquesta meritíssima entitat femenina de Sóller acaba d'inaugurar i beneir la sala de la Biblioteca, única avui acabada del Casal que basteix a la ciutat de la vall dels tarongers. Amb això, ha fet patent el que pot una voluntat ardida, la de Na Maria Mayol, al servei d'un ideal de cultura, mantengut amb fe i constància. L. N. T. es complau de fer arribar l'exemplaritat de la nova als seus llegidors i alhora desitja poder anunciar prest l'acabament d'una obra tan simpàtica com patriòtica, i que bé voldria veure multiplicada per tots els indrets de l'illa.

OBITUARI

Ha mort a Barcelona, on era anat per assistir a un Congrés d'Arquitectes, En Gaspar Bennàssar. El finat, durant el llarg temps que fou arquitecte municipal, deixà l'emprenta del seu pas en la reforma de la Ciutat i dels afores. Entre altres obres, deixa els edificis de la Caixa d'Estalvis, Escorxador, Cafè i Cinema Born, Plaça de Braus, Teatre Líric, casa Caubet, escales del Mirador, etc.

També morí, víctima d'un accident, el pintor i professor de l'Escola de Belles Arts i Oficis, En Francesc Rosselló. Era un dels pocs que romanien dels nostres bons pintors vuit-centistes i que foren iniciats en els camins de l'art sota el mestratge de Joan Mestre. De la seva obra en parlam en altre lloc d'aquest número.

TURISME

La falta d'allotjament pels turistes i la consegüent campanya que en aquest sentit s'ha fet a fora ha motivat una reunió d'Autoritats i de persones interessades en aquest afer. El Sr. Nichols, d'American Export Line, féu notar en aquesta reunió que Mallorca era actualment l'únic indret del món, on la desmoderada afluència de forasters planteja el greu conflicte de l'habitació, i obliga a les Companyies a ésser retretes en la propaganda a favor de Mallorca. A fora, corre la veu que ací no hi ha lloc per a romandre i que els allotjaments es fan pagar ben cars. S'anuncià per ben prest la inauguració de nous hotels, d'un camp de golf a la platja d'Alcúdia i la concessió d'un crèdit extraordinari pel Ministre d'Obres Públiques, que serà invertit en asfaltar les carreteres. De la reunió n'eixiren altres suggestions pel bé del turisme i el bon nom de Mallorca.

LA PRESIDÈNCIA DE SALA

La "Gaceta" publica un Decret, pel qual restableix el càrrec de President de Sala de l'Audiència Territorial de Palma.

LLONJA DE COMERÇ

Fou inaugurada la Llonja de Comerç, creada sota els auspicis dels organismes oficials. El nou edifici consta d'una nau ampla, on es veuen cinquanta taules al servei dels abonats. Un portal comunica amb un salonet, decorat a l'estil renaixement. A l'acte foren presents representacions del Comerç, Indústria, Agricultura i Banca. Les Autoritats feren bells parlaments i encariren la utilitat que pot reportar al públic la novella fundació que acabava de nèixer i, de passada, foren refrescats records de grandesa, dels que n'és un testimoni eloqüent la Llonja, evocadora d'un temps d'esplendor per a la nostra Pàtria, quan aquesta governava els seus destins, esplendor que es diluí més tard en la grisor mortal de l'uniformisme corsecador d'activitats. Bé voldríem que retornassen aquells dies de prosperitat comercial i mercantil i que aquesta Llonja en senyalàs el primer pas.

PRO AUTONOMIA

El diputat i volgut collaborador de L. N. T. En Joan Estelrich donà una conferència al saló d'actes del "Casal Català", en la qual desenrotllà el tema d'actualitat "L'Estatut de Catalunya, exemple per Mallorca". Digué que l'Estatut Català és la transacció d'un plet secular, que feren possible les circumstàncies històriques que creava el canvi de règim; el triomf dels partidaris de la concòrdia sobre els de la violència, i l'entesa de tots els

partits en el desig de voler-la. L'autonomia aconseguida basta per a satisfer les aspiracions d'una generació.

Es plany que Mallorca no es trobi políticament capacitada per l'autonomia que li caldria tenir i d'això en dóna la culpa al caciquisme dels vells partits, que matà tot anhel de civisme. Acaba el parlament pregant als directors de la política a Mallorca que no es cansin de recomanar al poble la conveniència d'actuar en política, puix són molts els interessos a defensar.

LÍNIA POSTAL

El Conseller de la Compayia de Línies Aèries postals estudia l'organització prèvia per a l'establiment de la línia postal aèria entre Mallorca i Barcelona, mitjançant la qual romandran enllaçades les ciutats de Palma, Barcelona, Madrid i Sevilla. Es pensa també perllongar-la fins al Marroc i Canàries i que coincidesca l'arribada del servei postal Madrid-Barcelona amb la partida del vapor correu de Mallorca.

TURISME

Segons dades oficials, antany vingueren a Mallorca 30.074 turistes i n'eixiren 28.133. Les nacions que han dat major suma són, nomenades per ordre de xifres: França, Nord-Amèrica, Anglaterra i Alemanya.

La Redacció solament es fa solidària dels treballs que no porten signatura. Dels articles signats en són responsables llurs autors.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR: *ANTONI SALVÀ I RIPOLL*

ADMINISTRADOR: *JOAN I. VALENTÍ I MARROIG*

Redacció i Administració: *Palacio,* 40, baixos.—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA